

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

(освітній рівень)

на тему: Управління фінансовою стійкістю підприємства на прикладі
ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», м. Хмельницький

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

ДРФБС 018204.01.07.00

Виконав: студент II курсу,
група ФБСм-22-1

Підпис, дата

Роман КОЛЕСНИК
Ім'я, прізвище

Керівник: канд. екон. наук., ст. викладач

Підпис, дата

Іванна СИДОРЧУК
Ім'я, прізвище

Нормоконтроль:

Підпис, дата

Ім'я, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р. екон. наук., професор

Підпис, дата

Ніла ХРУЩ
Ім'я, прізвище

_____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	10
1.1 Суть та особливості визначення фінансової стійкості підприємства	10
1.2 Основи управління фінансовою стійкістю підприємства	25
2 Аналітичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства	33
2.1 Оцінка фінансової стійкості підприємств України за 2020–2022 роки	33
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за 2020–2022 роки	40
3 Напрями удосконалення управління фінансовою стійкістю ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»	56
Висновки	65
Список використаних джерел	71
Додатки	76

Вступ

Актуальність теми. В ринкових умовах основою стабільного стану підприємства служить її фінансова стійкість. Вона відображає стан фінансових ресурсів підприємства, при якому є можливість вільно маневрувати грошовими коштами, ефективно їх використовувати, забезпечуючи безперебійний процес реалізації продукції, враховувати витрати по його розширенню і оновленню. Якщо підприємство є фінансово-стійким, платоспроможна, то вона має ряд переваг перед іншими підприємствами тої ж сфери для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікаційних кадрів.

Фінансова стійкість формується у процесі усієї господарської діяльності і виступає головним компонентом загальної стійкості підприємства, базується на оптимальному співвідношенні між окремими видами активів підприємства і джерелами їх фінансування.

Фінансова стійкість обумовлена впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, стабільністю економічного середовища, у межах якого здійснюється діяльність підприємства, результатів її функціонування, її активного та ефективного реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, а ліквідність, сприяє швидким продажам, без втрат у ціні.

Серед зовнішніх факторів найбільш важливими є вид діяльності економічного суб'єкта, включаючи оцінку конкурентоздатності у ринковому середовищі. Вагомим фактором фінансової стійкості підприємства виступає його інвестиційна привабливість, як зі сторони українських, так і зарубіжних інвесторів.

Зниження рівня фінансової стійкості підприємства негативно впливає на платоспроможність і може призвести у цілому до економічної

неспроможності, що є негативним фактором для регіонального розвитку галузі.

У сучасній економічній літературі вітчизняні економісти розглядають проблеми, пов'язані з управлінням фінансовою стійкістю підприємства, його платоспроможності і визначення шляхів їх підвищення, які добре розкриті у таких авторів, як Г. Савицька, А. Подеренко, О.Філімоненко, О. Кривицька, Б. Грабовецький, І. Бланк, О. Базилінська.

Враховуючи наукові досягнення українських та зарубіжних учених щодо фінансової стійкості підприємств, доцільно відзначити, що на сьогодні багато питань залишаються невирішеними або ж окреслені не повністю, і досі не існує єдиного комплексного підходу. Тому методологія визначення змісту поняття «фінансової стійкості підприємства» вимагає переосмислення. Актуальним питанням постає управління фінансовою стійкістю підприємства.

Особлива вагомість вирішення окреслених проблем, недостатність їх науково-прикладних розробок зумовили вибір даної теми дипломної роботи, визначили її структуру, мету і завдання.

Метою дипломної роботи є обґрунтування та удосконалення теоретико-методичних підходів, практичних рекомендацій щодо формування системи управління фінансовою стійкістю підприємства.

Для досягнення вказаної мети у роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- дослідити сутність та методи визначення фінансової стійкості підприємства;
- визначити особливості управління фінансовою стійкістю підприємства;
- оцінити фінансову стійкість підприємств України за 2020–2022 роки;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за 2020–2022 роки;

– оцінити фінансову стійкість ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за 2020–2022 роки;

– обґрунтувати напрями удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства за матеріалами ТОВ «ТД «Фаворит-Авто».

Об’єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю підприємства як бази її ефективного функціонування.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні й практичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичну основу дипломної роботи становить аналіз праць українських та зарубіжних учених щодо сутності фінансової стійкості підприємства.

У роботі застосовувалися наступні загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, індукції й дедукції для систематизації принципів забезпечення фінансової стійкості підприємства і визначенні факторів впливу на фінансову стійкість підприємств; морфологічного узагальнення для дослідження теоретичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства; економічного, порівняльного і статистичного аналізу для оцінювання фінансової стійкості підприємств України; аналізу фінансово-господарської діяльності та фінансової стійкості ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»; наукового систематизування, абстрагування та моделювання у розробленні рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства.

Інформаційну базу роботи складають законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні аналітико-статистичні матеріали Національного банку України, монографії, наукові періодичні видання з економічного профілю, навчальні посібники та підручники, статистичні матеріали, економічна інформація і фінансова звітність ТОВ «ТД «Фаворит-Авто».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні теоретичних положень та обґрунтуванні методичних підходів щодо

удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням непередбачуваних ризиків.

Наукову новизну дипломної роботи визначають наступні положення:
удосконалено:

– визначення поняття фінансової стійкості підприємства, як такого стану джерел фінансових ресурсів підприємства, їх якісний розподіл і використання, який сприяє ефективному розвитку суб'єкта господарювання на підставі зростання його прибутку та капіталу, при умові збереження платоспроможності й кредитоспроможності в умовах можливого рівня фінансового ризику, що на відміну від існуючих підходів показує пряму залежність фінансової стійкості підприємства від його джерел фінансових ресурсів;

– класифікацію видів фінансової стійкості підприємств, що структурується за причинами виникнення (внутрішні і зовнішні, закономірні і випадкові), по характеру проявлення (абсолютна нормальна стійкість, нестійке і кризовий фінансовий стан підприємства), за наслідками відображення (стабілізація і погіршення фінансового стану), за масштабом виникнення (локальна та системна стійкість), за ступенем управління (та, що піддається впливу, частково керується та некерована стійкість).

отримали подальший розвиток:

– складові моделі управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням раціонального управління капіталом, грошовими потоками і фінансовими ризиками, шляхом виокремлення окремим алгоритмом процес виявлення, аналізу й оцінювання ключових складових, які формують оптимальний рівень фінансової стійкості підприємства, що дозволяє запровадити моніторинг фінансової стійкості, щоб оперативно реагувати та вчасно запобігти її раптовому зниженню.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати дослідження доповідалися на IV Всеукраїнській науково-практичній і інтернет конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток

інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 року, ХНУ).

Наукові публікації. Основні положення дипломної роботи, які висвітлюють результати дослідження, викладено у одній науковій праці загальним обсягом 0,33 друк. арк.

Структура й обсяг дипломної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що включає 45 найменувань, 5 додатків. Основний текст роботи висвітлено на 70 сторінках. Дипломна робота містить 17 таблиць, 13 рисунків.

1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства

1.1 Суть та особливості визначення фінансової стійкості підприємства

У сучасних умовах основою виживання і сталого розвитку підприємства є його фінансова стійкість. Діючи як суб'єкт господарювання, кожне підприємство повинно забезпечувати такий оптимальний стан своїх фінансових ресурсів, на основі якого воно б стабільно зберігало спроможність безперебійно виконувати взяті фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, власниками, державою та найманими працівниками.

Поняття «фінансова стійкість підприємства» є складним і багатогранним, оскільки є більше ширшим від понять «платоспроможність» та «кредитоспроможність», та включає у себе оцінку різних сторін діяльності підприємства. Фінансова стійкість формується у процесі усієї функціональної діяльності підприємства та є головним компонентом її загальної стійкості.

В умовах нестабільної економіки, спричиненої повномасштабним вторгненням, кожний суб'єкт господарювання шукає оптимальні шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Саме тому оцінка фінансової стійкості є однією з ключових аспектів в діяльності підприємств, яка дає змогу отримати інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу. Фінансова стійкість виступає обов'язковою умовою ефективної життєдіяльності підприємства та сприяє забезпеченню високого рівня конкурентоспроможності.

На сьогодні існує велика кількість підходів до сутності поняття «фінансова стійкість підприємства», що зумовлює необхідність провести глибше дослідження сутності даного поняття та сформулювати його комплексне визначення.

Проблему управління фінансовою стійкістю підприємства досліджувало багато учених-економістів як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема це Г. Савицька, А. Подеренко, О. Філімоненко, О. Кривицька, Б. Грабовецький, І. Бланк, О. Базілінська та інші [1-45]. Однак, і досі не існує єдиного підходу до сутності та трактування поняття «фінансова стійкість підприємства», що зумовлює проблеми щодо визначення напрямків удосконалення управління нею.

Поняття «стійкість» походить від латинської – *stabiles*. У перекладі з латині цей термін «*stabiles*» означає стійкість та регулярність [10]. Стійкий об'єкт характеризується такими визначеннями, як стійкий, твердий, сталий, безпечний, незмінний, послідовний, міцний, стабільний, постійний і постійно діючий. Більшість глосаріїв тлумачать термін «стійкість» лише через сукупність ряду синонімів, а не пропонуючи будь-яке визначення. Наприклад, Британська енциклопедія визначає термін «стабільність» як ступінь, а властивість зносу, здатність зберігати стабільність, твердість і твердість, а також ступінь твердості і здатність тіла повертатися до початкового стану після втрати рівноваги [36].

Відсутність будь-якого загального визначення підтверджує, що досліджуваний термін має виключно широкий зміст. Крім того, він має властивість функціональності, тобто до нього можна застосувати поняття стабільності охарактеризувати функціонування різних галузей науки.

Поняття стійкості вперше було використано в стародавньому Римі, в перших століттях нашої ери, коли воно означало, перш за все безпечне існування суспільства; а саме початкова функція визначення стосувалася сегмента військової стратегії. Пізніше, у XV–XVI ст., це поняття використовувалося на початку формування Русі [33].

У Римі стабільність приписували сімейним цінностям. Згідно з дослідженнями, проведеними Річардом Талером, істориком з Чиказького університету, саме історія стародавнього Риму послужила відправною точкою для формування основних сімейних цінностей як елемента

стабільності суспільства; ці цінності нітрохи не втратили їхньої актуальності в сучасних соціальних науках.

Отже, можна дійти висновку, що стабільність (стійкість) спочатку відбулася в соціальній сфері науки та науки, що описують суспільство. Це, безсумнівно, підкреслює важливість дослідження даного поняття саме у цій сфері.

Пізніше термін «стійкість» увійшов до точних наук, як, наприклад, фізика. Вже в середині ХХ століття виникають такі поняття, як «автоматична стабілізація», «ідеальна стабілізація», «змінні стабілізації» тощо, спрямовані на досягнення однієї й тієї самої мети. З цієї точки зору стійкість системи – це підтримка заданого, постійного в часі значення однієї (або кількох) контрольованих величин, незалежно від будь-яких зовнішніх і внутрішніх збурювальних (дестабілізуючих) впливів, що прагнуть відхилити керовану змінну від заданої значення [16].

Аналізуючи досліджуваний термін у міждисциплінарному контексті, доцільно відзначити певний взаємозв'язок між різними тлумаченнями, наданими функціональні визначення конкретних областей знання, тим самим дозволяючи сформулювати метод пошуку загального визначення фінансової стійкості підприємства.

Виходячи з визначення, наданого соціологічним словником, стійкість – це функціональна ефективність системи, яка зберігає свою власну структуру недоторканою та підтримує баланс [11]. Тому можна прийти до висновку, що всі елементи цієї системи повинні підтримувати рівновагу. Взаємодія між підсистемами є безперервна діяльність, яка може бути виражена в ході моделювання через багатофакторна регресивна функція.

У результаті, визначивши значення коефіцієнта впливу окремого фактора на ефективний вектор, можна відфільтрувати малозначущі підсистеми. Вважаємо, що такий підхід дозволяє визначати та ідентифікувати функціональні патології досліджена система.

Фінансова стійкість у сучасному економічному просторі використовується досить широко: цей термін вживається на всіх рівнях – від окремого домогосподарства чи індивідуального підприємця до глобальних світових фінансових систем та їх діяльності.

Фінансова стійкість підприємства визначається законом як платоспроможність або здатність нести відповідальність за зобов'язаннями, прийнятими на тривалий період. Фінансова стійкість є складовою загальної стабільності підприємства, баланс грошових потоків, наявність ресурсів, що дозволяють підприємству здійснювати свою діяльність тривалий час, включаючи ефективний контроль власного та позикового капіталу та забезпечення виробництва продукції [1].

Наведене твердження підтверджується також деякими роботами зарубіжних вчених. Так, Вільям Бронкс вважає управління власним і позиковим капіталом підприємства, а також розробку методів оптимізація структури капіталу – одною з найскладніших проблем, які необхідно вирішити в ході управління корпоративними фінансами.

Ці методи оптимізації структури капіталу були першими запропонованими професором І. Бланком у його роботах, опублікованих у 1988–2000 років. Згідно з припущенням Бланка, оптимальна структура капіталу відображає таке співвідношення використання власного і позикового капіталу, яке забезпечує найбільше ефективне співвідношення між коефіцієнтами прибутку власного та позикового капіталу, що безпосередньо впливає на приріст корпоративної вартості [6].

Деякі автори різних джерел теорії фінансів прямо пов'язують поняття «стійкість» і «платоспроможність» досить часто. Наприклад, на думку М. Єнсена, який ввів поняття «індекс вільного грошового потоку» для наукового використання в 1980-х роках, щоб показати, які грошові ресурси потенційно можуть бути розміщені у розпорядженні власників компанії, можна зробити висновок, що компанія може вважатися фінансово стабільною, якщо є вільний грошовий потік, і навпаки [6].

Однак поняття платоспроможності означає фінансовий стан компанії, що дозволяє останньому окупити всі його борги на момент погашення, що є лише складовою частиною корпоративної фінансової стабільності.

Незалежно від профілю діяльності компанії, будь-якій притаманні три види грошових потоків компанія, що працює в ринковому середовищі. Це грошові потоки, отримані від основної діяльності, інвестицій операції та фінансову діяльність компанії. У сукупності всі ці потоки характеризують загальну «хвилю» потоків вільного грошового потоку для власників. М. Йенсен визначає цей потік як індекс FCFE (Free Cash Flows to Equity) [44].

Згідно з висновками М. Йенсена, позитивні значення індексу FCFE свідчать про міцність бізнесу, а позитивна динаміка FCFE може свідчити про стабільність бізнесу. Навпаки, негативні значення FCFE ілюструють слабкість бізнесу та залежність діяльності компанії від позикових грошей, що мобілізовані. Від'ємні значення FCFE можуть виникати через нестабільність основного потоку, тобто отриманого потоку від операційної діяльності, а також у зв'язку з необхідністю великих інвестицій і великих погашень боргів [44].

Негативний потік грошових коштів, вільних для власника, свідчить саме про його нестабільність: компанія перебуває в такому стан може розвинути ся лише за умови підтримки якогось значного грошового потоку від фінансування. З наведеного вище принципу формування вільного грошового потоку цілком очевидно, що цей критерій може бути розглядається як інтегральний показник стабільності сучасного комерційного агентства. Можливість використання цього показника при аналізі стану компанії на ринку повинна бути першочерговою метою фінансистів; однак, щоб визначити репутацію компанії, необхідно виконати ряд завдань виконано для оцінки трьох вищевказаних компонентів: операційної діяльності, інвестиційних операцій, та фінансова діяльність. Це експертне дослідження практично здійснюється шляхом використання деяких методів і процедури класичного фінансового аналізу.

Таким чином, фінансова стійкість виступає важливою характеристикою оцінки фінансового стану підприємства та формує ефективне фінансове управління підприємством.

В сучасних економічних джерелах представлені різні тлумачення фінансової стійкості підприємства. Так, У. Філімоненко характеризує фінансову стійкість, як певний стан підприємства, при якому розмір його фінансових ресурсів є достатнім для погашення зобов'язань, тобто суб'єкт господарювання є платоспроможним [15, с. 343]. Проте це визначення є не повністю розкриває дане поняття, оскільки є вузьким.

О. Кривицький розглядає фінансову стійкість як результат формування прибутку, достатнього для розвитку підприємства, що є вагомою ознакою його економічної незалежності [13, с. 137]. Б. Грабовецький стверджує, що «фінансова стійкість являє собою надійно гарантовану платоспроможність, рівновагу між власними та залученими ресурсами, незалежність від непрогнозованих випадків ринкової кон'юнктури та партнерів, забезпеченість такою величиною прибутку, який би сприяв самофінансування, наявність довіри кредиторів й інвесторів та низький рівень залежності від них» [18].

Науковець Г. Савицька визначає фінансову стійкість підприємства як можливість суб'єкта господарювання ефективно функціонувати та розвиватися, підтримувати свою рівновагу активів й пасивів у перемінному внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність й інвестиційну привабливість у тривалій перспективі в межах допустимого рівня ризику [24].

Основну суть фінансової стійкості підприємства як характеристику стабільності фінансового стану, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються, визначає І. Бланк [6].

А. Азриліян, автор економічного словника визначає фінансову стійкість, як комплексне структурне поняття, яке характеризується зовнішніми формами прояву, формується в процесі господарської діяльності

та знаходиться під впливом різних чинників [24]. М. Коробова стверджує, що фінансова стійкість характеризується як стійкий фінансовий стан підприємства. Відповідно, для того, щоб визначити рівень фінансової стійкості підприємства потрібно проаналізувати усі показники його фінансового стану [43, с. 276].

У своїй науковій праці В. Івахненко визначає, що фінансова стійкість підприємства відображає збалансованість ресурсів і джерел їх формування, доходів й витрат, грошових та товарних потоків, оцінюється ж на основі співвідношення власного та залученого капіталів, темпів нагромадження власних ресурсів унаслідок його господарської діяльності, співвідношення довгострокових та поточних зобов'язань, забезпеченістю матеріальних оборотних засобів власними джерелами [4, с. 73].

Науковець Ю. Тютюнник характеризує фінансову стійкість як здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [39, с. 51].

У таблиця 1.1 представлені підходи щодо трактування сутності поняття «фінансова стійкість підприємства».

Таким чином, враховуючи вищевикладені підходи, під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти такий стан джерел фінансових ресурсів підприємства, їх якісний розподіл і використання, який сприяє ефективному розвитку суб'єкта господарювання на підставі зростання його прибутку та капіталу, при умові збереження платоспроможності й кредитоспроможності в умовах можливого рівня фінансового ризику.

Відповідно до запропонованого визначення впливають основні аспекти фінансової стійкості підприємства – сталий розвиток підприємства, зростання прибутку і капіталу.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автор(и), джерело	Трактування поняття «фінансова стійкість підприємства»
М. Білик, О. Павловський, Н. Притуляк, Н. Невмержицька [2]	Фінансова стійкість – це певний стан фінансових ресурсів підприємства, згідно якого розумне розпорядження ними є фактичною запорукою наявності власних коштів, тривкої прибутковості та забезпечення процесу розвитку його діяльності.
І. Бланк [6]	Фінансова стійкість передбачає стабільність фінансового стану підприємства, на основі високої частки власного капіталу підприємства у загальній сумі фінансових ресурсів, які ним залучаються.
О. Кривицький [13]	Фінансова стійкість визначається як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є ключовою ознакою його економічної незалежності.
Г. Савицька [24]	Фінансова стійкість характеризує здатність економічного суб'єкта не тільки функціонувати, але й розвиватися, підтримувати рівновагу власних активів та пасивів під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, яке постійно змінюється. Це забезпечує його постійну платоспроможність й інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику.
О. Філімоненко [15]	Фінансову стійкість характеризується як такий стан підприємства, при якому розмір майна є достатній, щоб погасити зобов'язання, тобто суб'єкт господарювання є платоспроможним.
Б. Грабовецький [18]	Фінансова стійкість є надійно гарантованою платоспроможністю, збалансованістю між власними та залученими засобами, незалежністю від коливань ринкової кон'юнктури та партнерів, фактична наявність величини прибутку, який дає би можливість забезпечити потреби самофінансування і довіру кредиторів й інвесторів.

Оскільки, фінансово стійким є таке підприємство, яке за рахунок власних коштів покриває витрати, вкладені в активи, а саме основні засоби,

нематеріальні активи, оборотні кошти та не дозволяє виникненню невиправданої кредиторської і дебіторської заборгованості, та спроможне вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями у зазначений термін, оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає здійснення об'єктивного аналізу величини і структури активів та пасивів підприємства, розрахунок на цій основі його фінансової незалежності й стабільності, а також проведення аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта цілям його статутної діяльності [42, с. 214].

Таким чином, фінансова стійкість підприємства безпосередньо залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами (джерелами) та характеризується оптимальною структурою активів, збалансованим співвідношенням власних та позикових коштів, оптимальним співвідношенням наявних активів та джерел їх фінансування. Користувачами отриманих результатів даного аналізу фінансової стійкості підприємства є засновники підприємства, його керівництво, ділові партнери, інвестори та банки.

Саме оцінювання фінансової стійкості підприємства дає можливість зовнішнім користувачам оцінити фінансові можливості підприємства на майбутню перспективу. Основним завданням здійснення оцінки фінансової стійкості підприємства є визначення його спроможності протидіяти негативному впливу різних факторів (прямої і непрямої дії), що впливають на його фінансовий стан [26].

Оцінюючи фінансову стійкість суб'єкта господарювання, можна зробити відповідний висновок залежно від мети аналізу:

- для власників підприємства (акціонерів, інвесторів й інших особам, що зробили внески у статутний капітал) допустимим є помірне зростання частки позикових коштів;
- для кредиторів (постачальників ресурсів, банків), навпаки ж, підприємства мають бути з високою часткою власного капіталу.

Зазначимо, важливим економічним аспектом є також встановлення межі фінансової стійкості.

Так, недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності та відсутності фінансових ресурсів для розвитку і діяльності господарюючого суб'єкта загалом.

Надлишкова фінансова стійкість також негативно впливає на виробничо-господарську діяльність, оскільки виступає гальмом її розвитку, збільшуючи затрати підприємства надлишковими запасами і резервами [43, с. 87-88].

Доцільно відзначити, що як фінансово-економічна категорія «фінансова стійкість підприємства» характеризується системою відносних та абсолютних показників. Досліджені підходи щодо аналізу фінансової стійкості підприємства передбачають проведення аналізу у декілька етапів.

Таким чином, у залежності від завдань аналізу та тлумачення поняття «фінансова стійкість підприємства» порядок розрахунку даних показників у різних наукових джерел є різними. Однак, як правило, даний аналіз здійснюється у наступній послідовності:

- перший етап – здійснення загальної оцінки фінансової стійкості підприємства;
- другий етап – розрахунок системи відносних показників фінансової стійкості за даними балансу підприємства;
- третій етап – розрахунок системи абсолютних показників за даними балансу підприємства, які визначають забезпеченість запасів джерелами їх формування та дають змогу визначити відповідний рівень фінансової стійкості підприємства;
- четвертий етап – розрахунок за даними звіту про фінансові результати підприємства і факторний аналіз відповідного порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

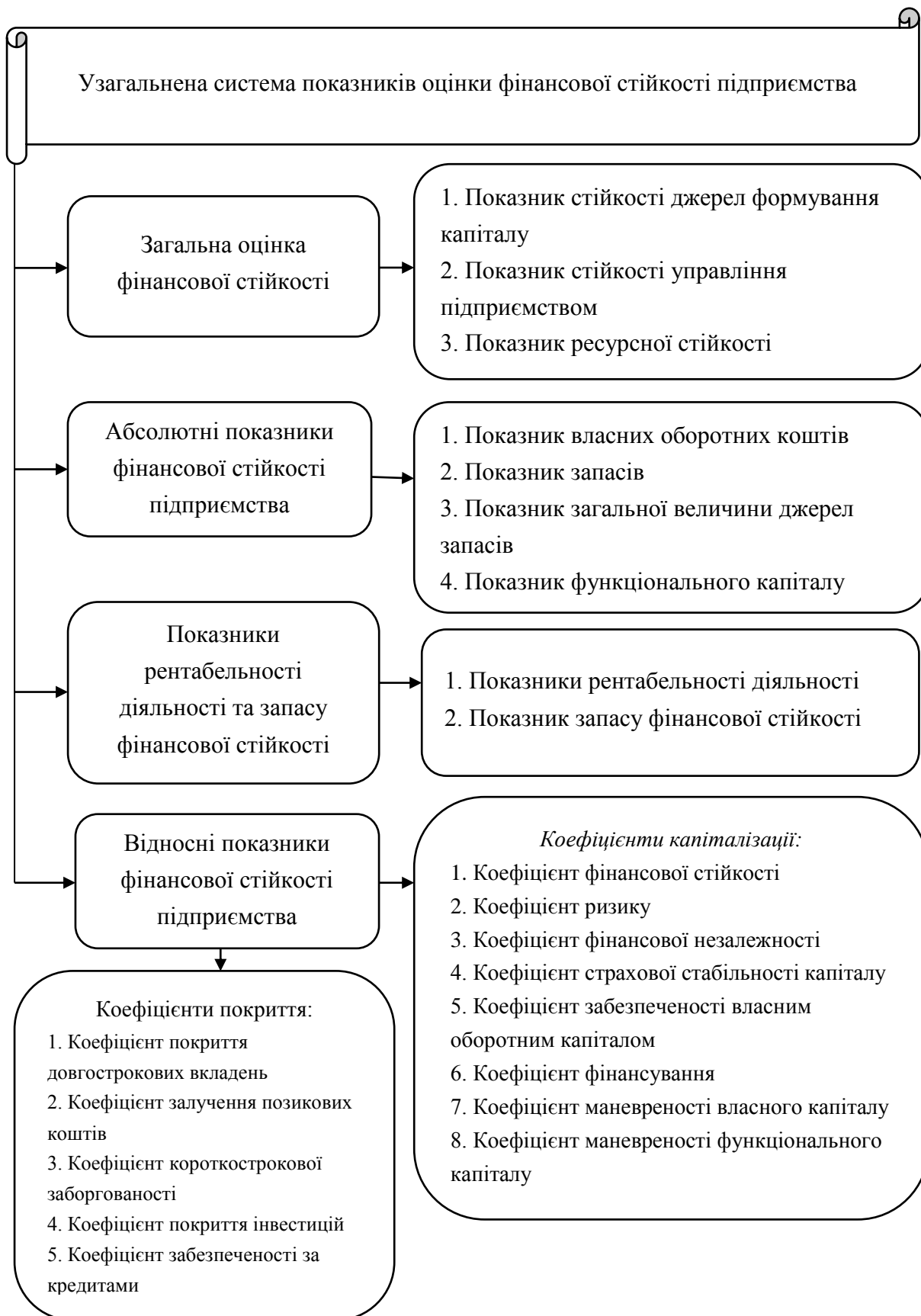

Рисунок 1.1 – Комплексний підхід до оцінювання фінансової стійкості підприємства

Джерело: систематизовано на основі [26; 42]

Схематична модель визначення фінансової стійкості підприємства представлена на рисунку 1.1.

Таким чином, на основі проведеного дослідження й узагальнення різних методичних підходів щодо оцінювання фінансової стійкості підприємств доцільно виділити основні наступні:

– підхід, що базується на визначенні рівня забезпеченості підприємства запасами у складі оборотних активів джерелами їх формування. Зазначимо, що узагальнюючим показником виступає надлишок або ж недостача джерел фінансування для формування потрібного обсягу запасів, який розраховується як різниця між величиною джерел такого покриття й величиною наявних запасів. Вартість розрахованих запасів порівнюють із наявністю власного оборотного капіталу, до якого поетапно включають вартість довгострокових зобов'язань підприємства і короткострокових кредитів його і позик. А за даними варіантами фінансування, відповідно до забезпеченості запасів, виокремлюють чотири типи фінансової стійкості підприємства (абсолютна стійкість, нормальна стійкість, передкризовий і кризовий фінансовий стан підприємства. Проте, відповідно до даного підходу, вимагає уточнення такий показник, як «чисті оборотні та необоротні активи»);

– підхід, що базується на обчисленні сукупної визначеної кількості коефіцієнтів та на підставі дослідження їхньої динаміки у порівнянні з нормативним значенням, формування відповідних висновків щодо рівня фінансового стану підприємства. У якості основних короткострокових індикаторів визначено коефіцієнти поточної, абсолютної та швидкої ліквідності. Індикаторами ж середньострокової стійкості визначено коефіцієнти ділової активності, а індикаторами (показниками), відповідно, довгострокової стійкості підприємства – коефіцієнти рентабельності. Падіння рівня фінансової стійкості підприємства оцінюється за допомогою агрегатних оцінок його ймовірного банкрутства;

– підхід, що базується на застосуванні узагальненого єдиного інтегрованого показника, який складається із декількох найбільш важливих коефіцієнтів, відповідно з визначенням проміжків його значення для ідентифікації рівня фінансової стійкості й фінансового стану підприємства. Узагальнюючий показник зазвичай використовуються для оцінювання ймовірності банкрутства даного підприємства за умов передкризового чи кризового стану його фінансової стійкості. Розроблення даних показників виступає результатом досліджень щодо можливості здійснення комплексної оцінки фінансового стану підприємства за допомогою багатофакторного аналізу;

– підхід, що базується на побудові розгорнутих зведених аналітичних фінансових таблиць за даними бухгалтерської, фінансової і податкової звітності, підхід яких дозволяє поєднати дані форми звітності, щоб провести розгорнутий аналіз який, у свою чергу, дозволить зробити висновки про конкретні фінансові показники за весь період, а не лише про напрямки розвитку підприємства станом на звітні дати.

Зазначимо, що у якості головного показника використовується додана вартість і відповідно саме тому аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться на усіх стадіях (формування, розподілу та використання) доданої вартості. Для здійснення оцінки розраховується частка доходу і величина податкової складової у доданій вартості, що є потрібним при реалізації управління фінансовою стійкістю підприємства.

Згідно досліджених підходів, види фінансової стійкості підприємства структуруються [42; 43]:

- по причинах виникнення (внутрішні та зовнішні, закономірні та випадкові),
- по характеру виникнення (абсолютна нормальна стійкість, нестійка і кризова фінансове становище),
- за наслідками виникнення (стабілізація та погіршення фінансового стану), за масштабом виникнення (локальні та системна стійкість),

– за ступенем керованості (керована, частково керована, некерована стійкість).

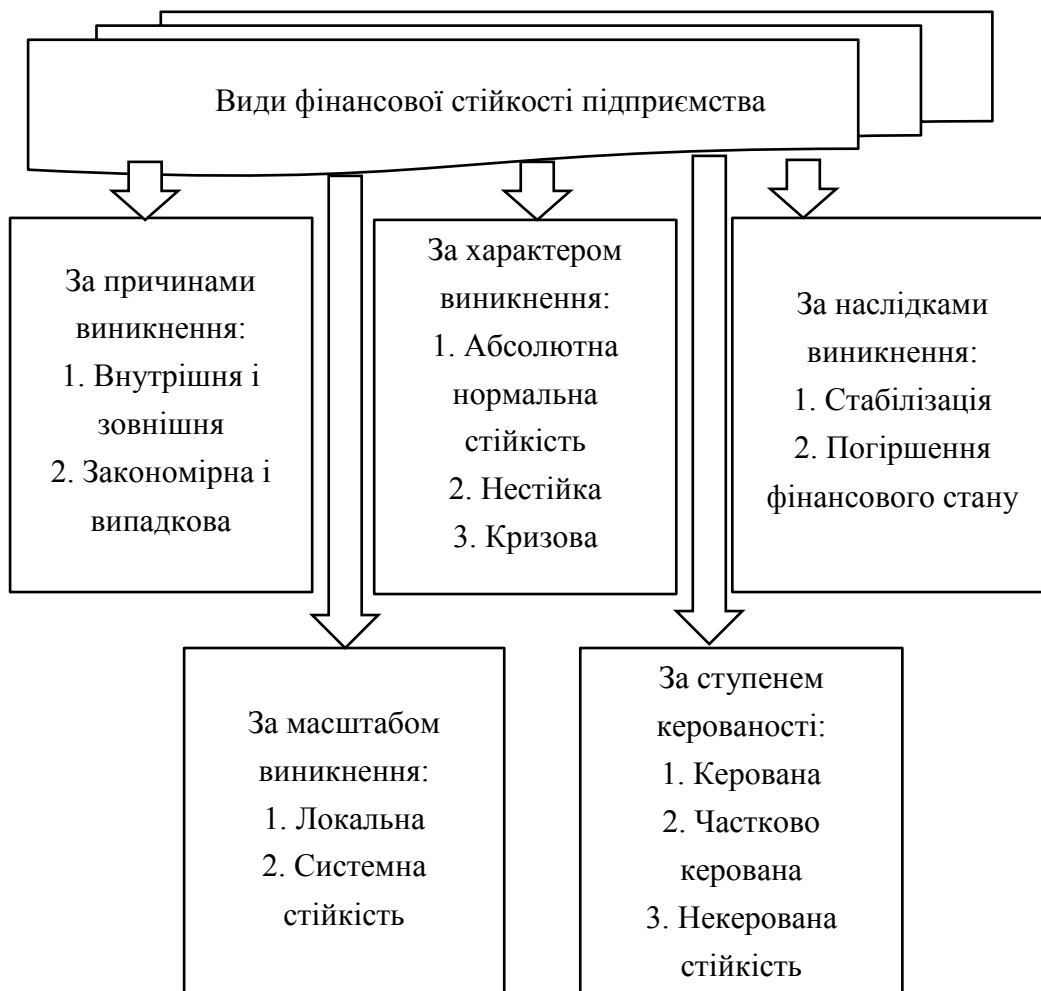

Рисунок 1.2 – Структурування видів фінансової стійкості підприємства

Джерело: систематизовано на основі [2; 4]

Аналіз фінансової стійкості підприємства включає розрахунок таких груп показників:

- абсолютних, які дозволяють визначити рівень фінансової забезпеченості запасів підприємства на основі різних джерел;
- відносних, які дають характеристику стану фінансової стійкості підприємства, враховуючи структуру й стан активів та джерел формування капіталу. В свою чергу, систему відносних показників, які визначають рівень

фінансової стійкості підприємства поділяють на дві групи: коефіцієнти капіталізації та коефіцієнти покриття.

– показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості.

Слід зауважити, що аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться за допомогою різних методів, а саме горизонтального, вертикального методу, методу фінансових коефіцієнтів й інших.

Основними джерелами інформації для проведення аналізу фінансової стійкості підприємства є його фінансова звітність, яка включає сукупність різних форм звітності. Користувачами такої інформації, яка визначає рівень фінансової стійкості підприємства, виступають власники, менеджери, потенційні інвестори і ділові партнери суб'єкта господарювання [35].

Зазначимо, що вагомим при оцінці абсолютних індикаторів фінансової стійкості підприємства є визначення типу фінансової стійкості підприємства, яке проводиться базуючись на порівнянні ресурсів і джерел їх фінансового забезпечення, до складу яких входять довгострокові та короткострокові кредити банків, власні оборотні кошти.

Система показників фінансової стійкості підприємства дає можливість визначати наявність, розміщення та використання існуючих ресурсів суб'єкта господарювання, його реальні, а також і потенційні фінансові можливості.

Доцільно зазначити, що оцінюючи фінансовий стан підприємства обов'язковим є визначення запасу фінансової стійкості, який характеризує рівень захищеності основної діяльності підприємства від падіння розмірів доходів і прибутків, що сформувався на підприємстві на певний момент часу і який можна буде використати у випадку форс-мажорних обставин. Одночасно з цим запас фінансової стійкості підприємства визначає захищеність її бізнес-партнерів від імовірної несплати грошових коштів за розрахунками.

Відзначимо, що разом із використанням коефіцієнтного методу аналізу фінансової стійкості підприємства застосовують й інтегральний метод. Цей метод характеризує інтегральну оцінку рівня фінансової стійкості

підприємства на основі розрахунку визначеної системи показників, кожний із показників розглядається у взаємозв'язку із іншими індикаторами.

Показники фінансової стійкості визначають стан і структуру активів підприємства та фінансову забезпеченість їх джерелами покриття. Таким чином, враховуючи вищевикладене, ефективність функціонування підприємств України залежить від якісного аналізу їх фінансової стійкості, на основі якого можна визначити проблемні питання («вузькі місця») у діяльності підприємства та розробити напрямки удосконалення управління фінансовою стійкістю підприємства.

Таким чином, узагальнюючи методичні принципи та підходи до визначення та оцінювання фінансової стійкості підприємства, у сучасній науковій літературі, економічну сутність як концепцію цієї категорії можна визначити як аналітичну інтерпретацію (визначення) загальної характеристики фінансового стану підприємства, ступеня залежності його від заучених джерел фінансування, стану підприємства, коли за рахунок його власного капіталу покриваються витрати, які вкладенні у необоротні активи, не допускається керівництвом не виправдана дебіторська і кредиторська заборгованості та вчасно проводяться розрахунки зі своїми зобов'язаннями.

1.2 Основи управління фінансовою стійкістю підприємства

Фінансова стійкість підприємства є передумовою нормального функціонування та ефективного розвитку суб'єкта підприємництва. Підтримуючи її на достатньому рівні, підприємство має змогу забезпечувати свою маркетингову та кадрову стійкість, забезпечувати розвиток виробничо-технологічної стійкості, інвестиційної стійкості разом з підвищенням ефективності управлінського процесу.

Підприємство, яке є фінансово стійким володіє ряд переваг у порівнянні з іншими суб'єктами підприємництва при розгляді таких питань, як залучення кредитів та/або інвестицій, у виборі контрагентів.

Вважаємо, що під фінансовою стійкістю підприємства доцільно розуміти ту економічну категорію, яка характеризує певний стан фінансових ресурсів на підприємстві, при якому є можливість забезпечувати безперервний процес функціонування та подальшого його усебічного розвитку, гарантується стабільна платоспроможність й фінансова незалежність підприємства.

Слід зазначити, що фінансова стійкість підприємства є однією із найбільш важливих складових його стратегічної стійкості та повинна відображати у своїх ключових характерних ознаках наступні положення:

- здатність суб'єкта господарювання зберігати його цілісність, намагатися ефективно досягати окреслених цілей, функціонувати у визначеному режимі під впливом внутрішніх й зовнішніх факторів і при цьому зберігати сталий ефективний розвиток;
- можливість організації зберігати свій фінансовий стан під впливом деструктивних чинників за допомогою впровадження ефективного фінансового механізму;
- фінансовий результат реалізації здатності підприємства зберігати досить тривалий період часу свої конкурентні переваги у сучасних умовах нестабільного економічного розвитку;
- можливість забезпечення й підвищення рівня достатньої рентабельної господарської діяльності за допомогою збереження і підвищення ефективності використання фінансових ресурсів [22].

Фінансова стійкість підприємства формується під впливом різних факторів. Однак при цьому, слід зазначити, більшість вчених-економістів роблять акцент на дослідженні саме таких внутрішніх, як: операційні, інвестиційні, фінансові; і зовнішніх факторів (економічних, ринкових тощо).

Доцільно відзначити, що як і внутрішні, так і зовнішні фактори є взаємопов'язаними між собою, однак при цьому їх вплив на фінансову стійкість підприємства може бути досить різновекторним, а саме одні мають позитивну дію на об'єкт, інші ж – негативну.

Отже позитивний вплив окремого фактора може бути зменшений негативним впливом іншого, який є більш вагомим [39].

Важливим етапом у проведенні аналізу фінансової стійкості підприємства є визначення факторів впливу на фінансову діяльність підприємства. В економічній літературі фактори впливу на фінансову стійкість підприємств класифікують за різними критеріями [26]:

- щодо місця виникнення: зовнішні і внутрішні критерії;
- щодо важливості результату: основні та другорядні;
- щодо структури: прості та складні;
- щодо масштабу впливу: одноосібні, багато та особні;
- щодо можливості здійснення прогнозування: прогнозовані та умовно прогнозовані;
- щодо ступеня впливу на діяльність підприємства: нейтральні, позитивні та негативні;
- щодо ймовірності реалізації: високі, середні й малі;
- щодо потрібного часу: короткострокові, періодичні та постійні.

Зазначимо, що виходячи з формування заходів протидії впливу зовнішнього середовища, важливе місце займає класифікація за місцем виникнення.

До зовнішніх факторів можна віднести: економічні фактори; стан ринкового середовища; демографічні; політико-правові; технологічні та інші.

До внутрішніх факторів, які здійснюють вплив на фінансову стійкість підприємства відносять: операційні, інвестиційні та фінансові.

Система факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств представлена на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Система факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств

Джерело: сформовано автором на основі систематизації досліджень [26]

Зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання відрізняються своїм механізмом реагування. Підприємство не може впливати на дію зовнішніх факторів, оскільки вони не залежать від його діяльності, а пов'язані насамперед із характером державного регулювання й розвитком економіки у цілому. Саме тому цим факторам потрібно приділити більше уваги, щоб забезпечити своєчасне реагування й пристосування до можливих змін.

Внутрішні фактори знаходяться у компетенції регулювання підприємства, є важливими з точки зору формування його стратегії діяльності. Серед багатьох внутрішніх факторів особливо важливими, на наш погляд, є склад активів та фінансових ресурсів підприємства, їх структуризація.

Основними принципами підтримання фінансової стійкості на підприємстві є наступні[26; 42; 43]:

- вчасне ефективне реагування на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів;
- забезпечення системності в управлінні складовими фінансової стійкості;
- використання показників, які дають можливість здійснити реальну оцінку складових фінансової стійкості підприємства;
- об'єднаність управління фінансовою стійкістю із загальною системою управління підприємства;
- цільовий індикатор (показник) для здійснення стратегічних завдань;
- методична розробка та використання необхідного інструментарію для обґрунтування ефективних фінансових рішень для запобігання та усунення фінансових ризиків.

З метою досягнення підприємством достатнього стану фінансової стійкості необхідно здійснювати ефективне управління нею.

Серед сучасних науковців-економістів не існує єдиного трактування щодо сутності поняття «управління фінансовою стійкістю підприємства».

Так, дослідження різних наукових точок зору щодо сутності даного поняття, дало нам можливість сформулювати наступне його визначення – це сукупність розроблених стратегічних та оперативних управлінських рішень у питаннях формування і розподілу фінансових ресурсів підприємства з метою досягнення ним необхідного стану фінансової стійкості, його автономії та фінансової незалежності.

Метою управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання є досягнення оптимальної структури і обсягу капіталу, за яких у підприємства буде досягнутий достатній стан ліквідності і платоспроможності, забезпечиться максимізація прибутковості у діяльності в умовах можливого фінансового ризику, що у свою чергу, матиме позитивний вплив на стабільність його функціонування та підвищення ринкової вартості.

Для досягнення визначеної мети управління фінансовою стійкістю суб'єкт підприємництва повинен забезпечити виконання нижченаведених управлінських задач [26; 42; 43]:

- оптимізації структури капіталу підприємства та його активів;
- дотримання платоспроможності й кредитоспроможності;
- забезпечення збалансованості та оптимізації структури грошових потоків.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства базується на певних принципах, а саме загальних (системність в управлінні фінансовою стійкістю; комплексний характер щодо формування управлінських рішень; науковість методів в оцінюванні фінансової стійкості; визначення провідних сфер та напрямків нагального спрямування коштів тощо) й специфічних принципів (урахування стану фінансового ризику; інтегрованість та сумісність з загальною системою управління суб'єктом підприємництва; направленість на стратегічні цілі та завдання розвитку підприємства; гнучкість та динамізм в управлінні фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання тощо).

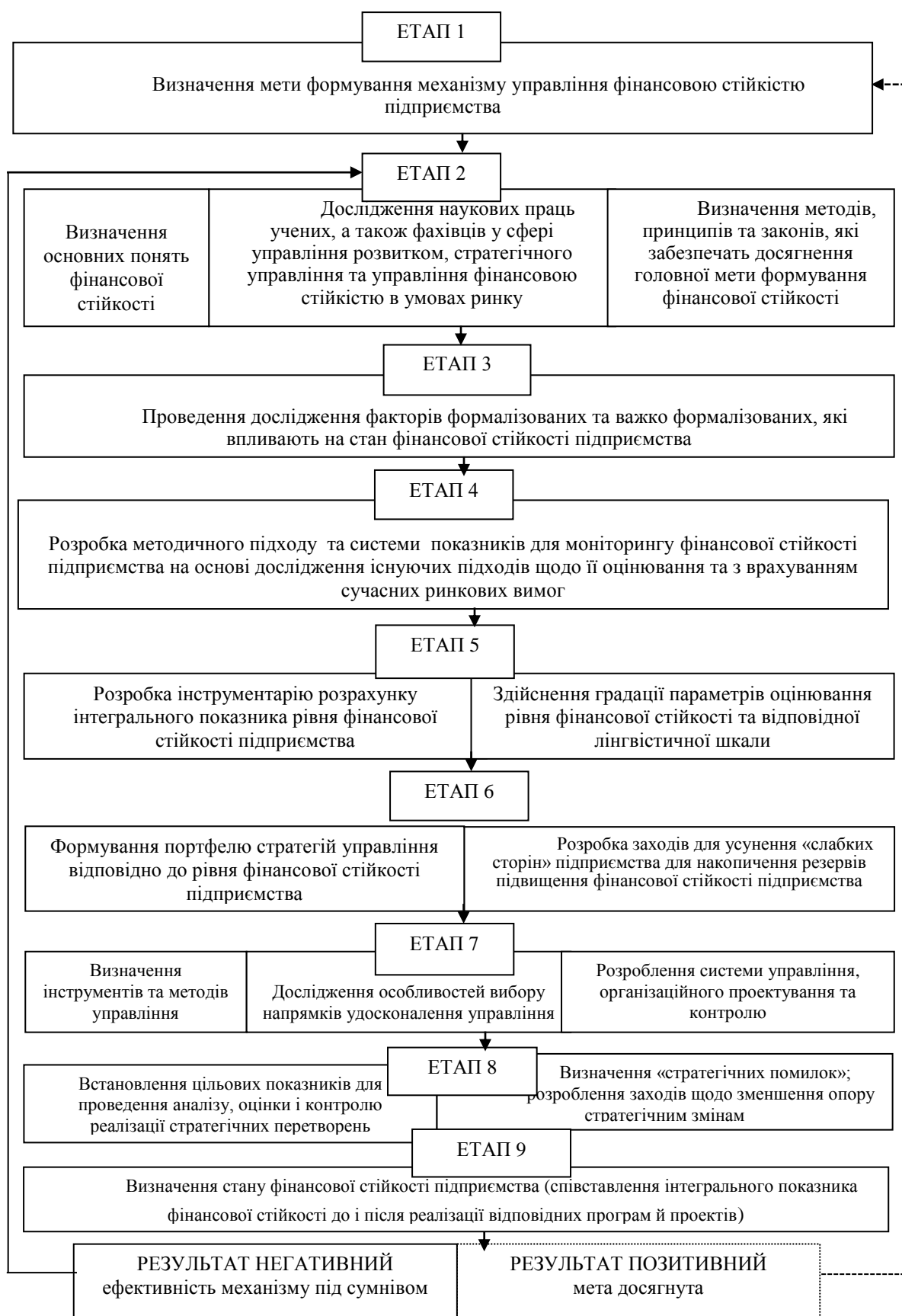

Рисунок 1.4 – Структурований процес вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства

Дотримуючись вищезазначених принципів суб'єктом підприємництва дасть змогу йому підвищити свій рівень фінансової стійкості, що у подальшому вплине на покращення фінансового стану підприємства загалом [34].

Основні (базові) етапи здійснення управління фінансовою стійкістю підприємства наведені на рисунку 1.4.

Запропоновані етапи процесу управління фінансовою стійкістю підприємства є сукупним комплексом функцій фінансового управління, які впорядковані у логічну послідовність їх виконання. Визначений алгоритм дій дасть можливість своєчасно виявляти проблемні місця (фінансові аспекти) та розробляти ефективні шляхи щодо їх усунення й підвищення рівня фінансовою стійкості суб'єкта підприємництва.

Важливою складовою в процесі здійснення управління фінансовою стійкістю підприємства є аналіз фінансової стійкості, який дає можливість здійснити оцінку здатності підприємства адаптуватися до зовнішніх умов і визначити ступінь його незалежності від зовнішнього фінансового забезпечення.

2 Аналітичні аспекти управління фінансовою стійкістю підприємства

2.1 Оцінка фінансової стійкості підприємств України за 2020–2022 роки

Повномасштабна війна Росії проти України спричинила глибоку кризу, що матиме далекосяжні наслідки для підприємств. Проте суб'єкти підприємництва успішно протистоять викликам війни: підприємства працюють безперервно, зберігають ліквідність та продовжують розвиватися. Це стало можливим завдяки злагодженим зусиллям бізнесу, своєчасній їх реакції та рокам спільної роботи над реформою сектору з 2016 року. У результаті підприємства підійшли до економічної кризи зі значним запасом капіталу й ліквідності, фінансово стійкими та ефективними, оскільки мали плани дій на випадок несприятливих подій.

Прогнозується, що внаслідок війни ВВП упаде більш ніж на третину, а інфляція у декілька разів перевищуватиме цільовий рівень. Нерегульованої девальвації удалося уникнути за допомогою тимчасової фіксації обмінного курсу. Водночас для підприємств Національний банк України вимушений був запровадити жорсткі обмеження щодо валютних операцій і транскордонні потоки капіталу.

Кредитний попит бізнесу значно послабився, збільшення фінансування потребують лише окремі суб'єкти підприємства та галузі. Щоб зберегти доступність кредитів, український уряд розширив для них програми державної підтримки. Таким чином, невеликі підприємства-позичальники й надалі отримують дешеві кредити, а банківські установи ділять кредитні ризики разом із урядом [35].

Так, із початком повномасштабної війни чисті гривневі кредити для підприємств зросли – це зростання переважно забезпечено програмами підтримки. Зважаючи на існуючу невизначеність макроекономічних умов і фінансового стану підприємств, масове кредитування бізнесу зараз є можливим лише у випадку розширення програм державної підтримки.

З усіх властивих вітчизняним підприємствам ризиків ключовим залишається кредитний ризик, а його настання є найбільшою загрозою для підприємницького сектору. Підприємства потроху вже почали визнавати понесені й очікувані збитки. Підприємницький сектор уперше за п'ять останніх років став збитковим через різке зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей. Водночас середня операційна прибутковість таки збереглася.

Поточні оцінки очікуваних втрат підприємств залишаються не достатньо консервативними. Так, прогнозується, що підприємства втратять мінімум 25 % прибутку унаслідок війни й економічної кризи. Такі втрати матимуть значний вплив на достатність капіталу підприємств і відповідно на рівень їх фінансової стійкості [35].

Суб'єкти підприємництва, що лише почали відновлюватися від негативного впливу пандемії, відчули на собі усі ризики війни. Підприємства сфери торгівлі припиняли свою роботу, при цьому порушувалися торгівельні процеси і втрачалася певна фінансова інформація та зв'язки. На сьогодні лише близько двох третин торгівельного сектору подає свою фінансову звітність. Обсяг торгівельних операцій підприємств помітно скоротився, а попит на страхування й кредитування понизився. Зниження ж надходжень від основних підприємницьких операцій загрожує низці підприємств втратою їх ліквідності.

Запорукою швидшого відновлення фінансової стійкості після кризи стане прозорість у відображенні фінансового стану підприємств. Маючи достатньо інформації про фінансовий стан підприємства зможуть швидше реагувати на поточні виклики та забезпечити свою фінансову стабільність.

Дослідження свідчать про те, що станом на середину березня 2022 року більше половини вітчизняних підприємств не працювали або ж скоротили свою діяльність більш, ніж удвічі. Після де окупації північних областей України й локалізації військових дій на сході й півдні країни економіка поступово почала адаптуватися до нових умов функціонування. Так, у кінці травня 2022 року частка суб'єктів підприємства, які повністю зупинили свою діяльність, становила 14 %, а тих, які скоротили виробництво (діяльність) більше ніж на половину – 23 %. На довоєнному рівні залишилась працювати майже чверть компаній, котрі переважно розміщені на заході України. Згідно з проведеними опитуваннями суб'єктів господарювання завантаженість їх виробництва зменшилася на 40 % у порівнянні з довоєнним рівнем [35] .

На рисунку 2.1 представлено динаміку попиту на автомобілі в Україні за 2022-2023 роки по місяцях.

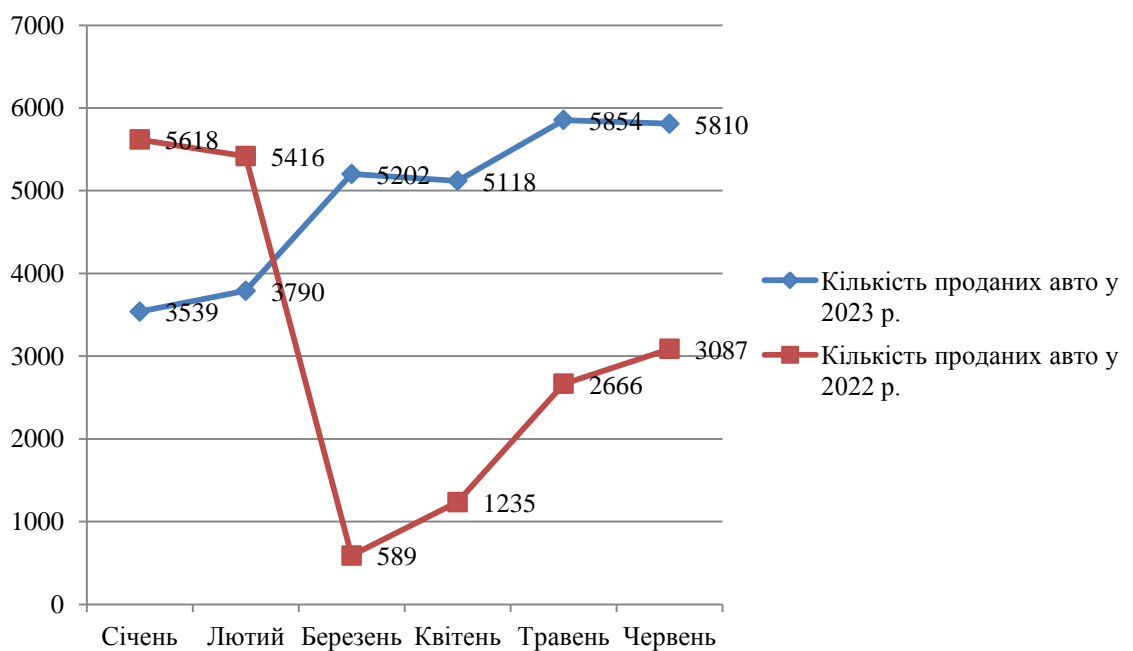

Рисунок 2.1 – Продаж нових легкових авто в Україні у 2022-2023 роках

Згідно даного графіку можна стверджувати, що продаж автомобілів в Україні починає відновлюватися і складає у 2023 році 5810 шт. у порівнянні з 3087 шт. у 2022 році.

На зараз однією з основних причини низької економічної активності виступають проблеми з логістикою і втрати ринків збуту. Внутрішній ж попит суттєво знизився і залишатиметься заниженим через падіння реальних доходів населення. Доступ до зовнішніх ринків збуту досить обмежений. Так, до початку широкомасштабного вторгнення понад 63 % усього експорту транспортувалося морем. Російське блокування морської інфраструктури України і досить обмежена пропускна можливість залізничного транспорту спричинили логістичний колапс та порушили виробничі ланцюги. Логістичні ризики змушують українських експортерів знижувати обсяги виробництва. Налагодження логістики стримується також і дефіцитом палива й ростом його вартості. Високі ціни на газ, нафту і нафтопродукти впливають на усі галузі української і світової економіки.

Для відновлення довоєнної діяльності підприємств потрібне припинення бойових дій, відведення російських військ з України та отримання інвестицій на відбудову. Держава та МФО вже сьогодні повинні впроваджувати механізми компенсації для підприємств, що найбільше зазнали шкоди від війни, особливо капіталомістких. Без потужних стимулів і додаткових гарантій безпеки інвестиції в підприємства України навряд чи поживляться, навіть в найближчі кілька років.

Таблиця 2.1 – Динаміка власних обігових коштів підприємств України за 2020-2022 роки

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2022 до 2020	2022 до 2021
1. Оборотні активи	3748008,5	4576641,1	4559322,8	811314,3	-17318,3
2. Поточні зобов'язання	3965771,5	4548575,3	4501334,7	535563,2	-47240,6
3. Власні оборотні кошти	1887027,2	2448392,7	2226827,6	339800,4	-221565,1

За даними таблиці 2.1 можна зробити висновок, що у 2022 році спостерігається зниження значення власного оборотного капіталу, оборотних активів та поточних зобов'язань у порівнянні з 2021 роком, що відповідно створює ризик втрати фінансової стійкості та ліквідності.

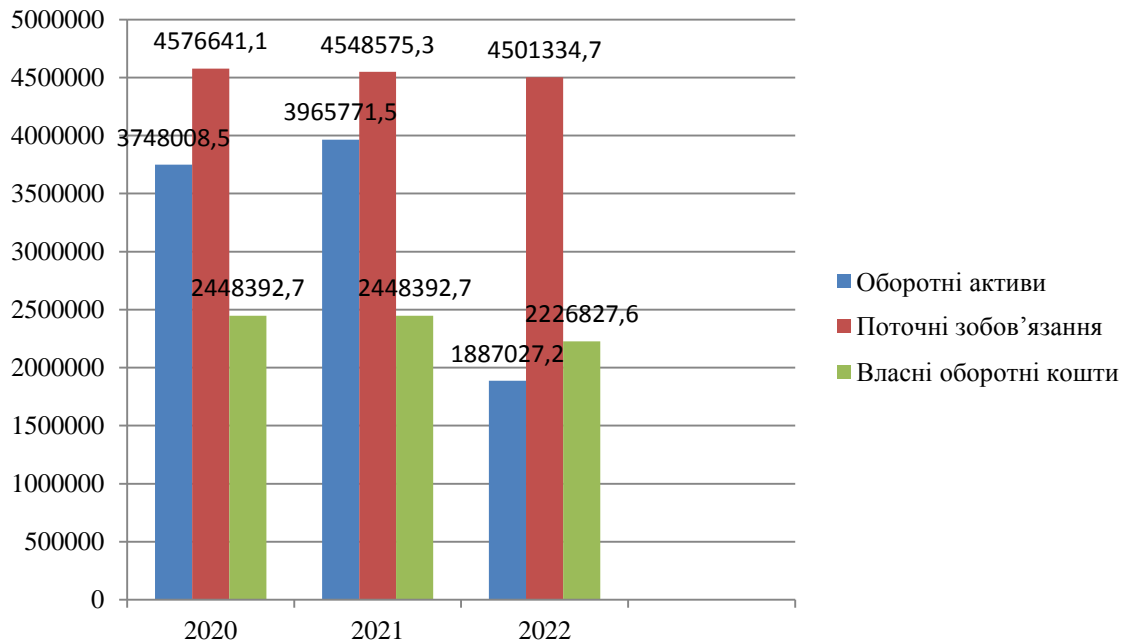

Рисунок 2.2 – Власні обігові кошти підприємств України за 2020-2023 роки

Динаміку відносних показників фінансової стійкості підприємств України за 2020-2022 роки наведено у таблиці 2.2.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що розраховані показники фінансової стійкості підприємств України за 2020-2022 роки не відповідають нормативним значенням. Зокрема, коефіцієнт автономії вказує на те, що вітчизняні підприємства не у повній мірі використовують свій фінансовий потенціал, коефіцієнт фінансування ж говорить про значну залежність суб'єктів підприємництва від позикових коштів.

У 2020 році частка власних коштів складала усього лише 29 % у загальному обсязі фінансових ресурсів підприємств України. Коефіцієнт

фінансування дещо знизився у 2022 році, що говорить про зменшення фінансової залежності суб'єктів господарювання від залучення позик.

Таблиця 2.2 – Динаміка відносних показників фінансової стійкості підприємств України за 2020-2022 роки

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020	2021	2022	2022 до 2020	2020 до 2022
1. Коефіцієнт автономії	0,29	0,3	0,28	0,01	-0,02
2. Коефіцієнт фінансування	2,72	2,63	2,2	-0,52	-0,43
3. Коефіцієнт фінансового важеля	0,53	0,43	0,39	-0,14	-0,04
4. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,35	0,46	0,36	0,01	0,1
5. Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,82	1,01	1,02	0,2	0,01
6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,58	1,89	2,05	1,47	0,16

Джерело: розроблено автором за даними [35]

Значення коефіцієнту фінансового важеля теж зменшилося у 2022 році і складає 0,39, тобто це означає, що на 1 грн позикового капіталу припадає 0,39 грн власного капіталу.

Показник довгострокового залучення позикових коштів підприємства характеризується стабільною тенденцією і упродовж 2020-2022 років знижується, а у 2022 році досягає рівня 0,36, що свідчить про скорочення залежності українських підприємств від кредитів у довгостроковій перспективі.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом 2020-2022 років збільшується та свідчить про те, що частка власного капіталу підприємств України, що перебуває у ліквідній формі дещо підвищилася.

Зазначимо, що усі вищезазначені показники, що досліджувалися перебувають у тісному зв'язку між собою і у комплексі відображають рівень фінансової стійкості підприємств України.

Виходячи з проведених розрахунків, хоча й спостерігається залежність вітчизняних підприємств від позикових коштів, що негативним чином відображається на узагальнюючому показнику фінансової стійкості та можливості впровадження інновацій, однак деякі показники мають все-таки тенденцію щодо свого покращення, незважаючи на виклики сьогодення.

Таблиця 2.3 – Рентабельність діяльності підприємств України у 2020-2022 роках

Роки	1. Рентабельність операційної й всієї діяльності підприємств України	2. Рентабельність операційної діяльності підприємств України
2020	3,4	7,6
2021	7,4	10,1
2022	5,6	6,4

Джерело: розроблено автором за даними [35]

Виходячи з даних розрахунків таблиці 2.3, доцільно відзначити про досить низьку рентабельність діяльності підприємств України, що негативно впливає на можливість їх інноваційного розвитку, і зокрема підвищення рівня фінансової стійкості.

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за 2020–2022 роки

Сьогодні підприємства вимушені швидко адаптуватися до нових швидко змінних умов навколишнього середовища та чітко формулювати свою стратегію. Потрібно реалізовувати нові методи та ідеї управління фінансовою стійкістю підприємства. У зв'язку із нестабільністю української економіки і застосовувати них західних механізмів управління, які не враховують українські особливості, важко вирішити тактичні та стратегічні проблеми управління фінансовою стійкістю підприємства.

У зв'язку з переходом України до нових форматів економічних відносин і новим механізмам управління виробництвом, необхідний комплекс заходів, який дозволить раціонально сформувати фінансову діяльність господарських структур.

На початку 2022 року продажі легкових автомобілів в Україні знизились у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року на 17% в кількісному виразі і на 13% у грошовому виразі. На протязі цього періоду ринок демонстрував протилежну динаміку – помірне зниження продажів у першому кварталі 2022 року і наступне прискорення зниження продажів у другому кварталі. На фоні зниження продажів недорогих автомобілів підтримку ринку продовжують давати традиційно популярні в Україні позашляховики і дорогі бренди (Toyota, BMW, Land Rover та інші) [29].

Якщо взяти до уваги сповільнення темпів росту української економіки, збільшення рівня інфляції, а також збільшення рівня процентних ставок по кредитуванню автомобілів у 2022-2023 роках, за результатами цього року на автомобільному ринку України очікується скорочення витрат від 15 до 10 %. У довгостроковій перспективі очікується поступове відновлення ринку і повернення рівня показників 2021 року.

Розглянемо автомобільний ринок Хмельниччини і його лідерів.

Автомобільний ринок демонструє суперечливі результати: на фоні загального падіння продажів хмельницькі автомобілі фіксують стабільність продажів. Доречно вказати і на розширення ринку, якщо більш успішні компанії будуть поглинати збанкрутілі, через військові дії на території України.

Офіційний імпортер автомобілів для ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» Група Renault, спрямована на міжнародну експансію з метою вирішення головних інноваційних технологічних завдань майбутнього і розвитку своєї стратегії прибуткового зростання.

Тому ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» активно розвиває синергію на рівні своїх марок, а саме: Renault, Dacia, Renault Samsung Motor, Alne, у сфері електричного транспорту та в співпраці Альянсу Nissan та Mitsubishi Motors.

У 2000 році відкрилося перше офіційне представництво компанії «Renault» в Україні. Це був офіс з командою, яка складалася лише з 7 чоловік і займалася постачанням автомобілів із заводу дилерам, в тому числі ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», здійснювала комунікацію і продажі. Загалом у той час 6 дилерських центрів змогли реалізувати 400 автомобілів за рік.

З 2020 року ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» вже повністю ребрендований згідно зі новими стандартами Renault. У подальшому планується розширення дилерської мережі по всій Україні, оскільки потенціал бренду досить високий. У 2020 році бренд Renault, зокрема ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», вже закріпив за собою 21 % українського ринку і продовжує зміцнювати своє лідерство на усіх ринкових каналах, особливо на роздрібному.

Займаючи позиції лідера на європейському ринку легких комерційних автомобілів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» з автомобілями модельного ряду: Kangoo, Trafic і Master, підприємство розвиває автомобілі професійного спрямування, тим самим полегшуючи життя своїх корпоративних клієнтів.

З 2021 року розпочався продаж лінійки електромобілів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто». Популярною моделлю став автомобіль Zoe. Зазначимо, що

на ринку електромобілів, який постійно інноваційно розвивається, марка Renault стала першим брендом у Європі [29].

Також ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» успішно завойовує український ринок із новим модельним рядом кросове-рів, таких як: Capture, Kadjars Koleos, а також автомобілями, що спеціально розроблена для місцевих ринків в Україні, такі як: Duster і Kwid.

ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» також продовжує підкорювати нові сегменти автомобільного виробництва, зокрема спортивний сектор елітного класу. Підприємство продає новий модельний ряд спортивних авто.

Група Renault, офіційним дилером якої є ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», з початку свого створення в 1899 році завжди здійснювала новаторський інноваційний підхід, який забезпечував стратегічний розвиток. Так, не стали й винятком автономні та під'єднані автомобілі, які вже на стадії розробки інженерними спеціалістами компанії.

ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» продовжує полегшувати життя звичайних людей та створювати мобільне майбутнє, тому що вважає це пріоритетними завданнями своїх проєктів. Внаслідок повномасштабного російського військового вторгнення ринок нових автомобілів впав на 62 % порівняно з 2021 роком. Завдяки зусиллям операторів галузі за 2022 рік вдалося реалізувати 44,4 тис. нових легкових автомобілів в Україні, що на 62 % менше, ніж у попередньому 2021 році.

За підсумками 2022 року ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» продала 407 автомобілів та посіла друге місце за кількістю проданих автомобілів. Однак ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» все-таки знизило свою частку на авторинку України з 14,9 % у 2021 році до 9,5 % у 2022 році [29].

Автомобільний ринок України зазнав значного провалу у продажах у березні 2022 року. За весняні та літні місяці 2022 року були викуплені майже усі автомобілі, які були ввезені до початку повномасштабної війни в Україні, проте нових поставань автомобілів не було: через побоювання виробників автомобілів та через проблеми з логістикою.

Продаж автомобілів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» почало здійснюватися «із коліс», суттєво зросла частка попередніх замовлень і передплат за нові автомобілі. ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» змогло швидко налагодити постачання автомобілів. Протягом квітня-травня 2022 року ринок дещо стабілізувався та вийшов на стабільні показники протягом червня-вересня 2022 року, що обмежувалися дефіцитом доступних автомобілів. Проте, завдяки відновленню постачання автомобілів уже у грудні 2022 року ринок зріс на 37 % у порівнянні попереднім місяцем 2022 року попри постійні блекнути та повітряні тривоги. Очікується, що наприкінці 2023 році ринок відновиться на рівні не менше 600 нових авто.

Таким чином, ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» продовжує зміцнювати свої позиції, а також удосконалювати свою діяльність. Головною перевагою компанії є надання послуги трейд-ін – це одне із самих перспективних і швидко розвинених напрямків діяльності Renault.

У зв'язку із ситуацією, що склалася на автомобільному ринку України і в Хмельницькій області загалом, сьогодні простежується достатньо стабільна динаміка продажів, однак сучасна економічна і політична ситуація характеризується нестабільністю і передбачає високі ризики у діяльності дилерів авторинку.

Виходячи із цього, доцільно підприємствам наперед прогнозувати ситуацію і планувати свої фінансові потоки, щоб мінімізувати ризики у своїй діяльності. Одним із ефективних інструментів стратегічного планування діяльності сучасної компанії є розробка та реалізація фінансової стратегії.

Структура механізму управління фінансовою стійкістю ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» складає п'ять взаємопов'язаних елементів:

– фінансові методи – способи впливу фінансових відносин на господарський процес: планування система розрахунків, прогнозування, оренда, самофінансування, страхування, інвестиційна програма, кредитування, випуск цінних паперів, факторинг, лізинг;

- фінансові складники: прибуток, ціна, дохід, дивіденди, орендна плата;
- нормативне забезпечення: інструкції, нормативи, тарифні (відсоткові) ставки, методичні вказівки тощо;
- інформаційне забезпечення: комп'ютерні програми, бухгалтерська звітність, оперативна звітність тощо.

На рисунку представлена візуалізація механізму управління фінансовою стійкістю ТОВ «ТД «Фаворит-Авто».

Дане підприємство в якості джерел фінансових ресурсів використовують: амортизаційні відрахування, прибуток від основної діяльності, надходження від продажу цінних паперів, страхові виплати, дивіденди, прибуток від проведення фінансових операцій.

Склад фінансових ресурсів підприємства можна представити у наступному вигляді (рисунок 2.3).

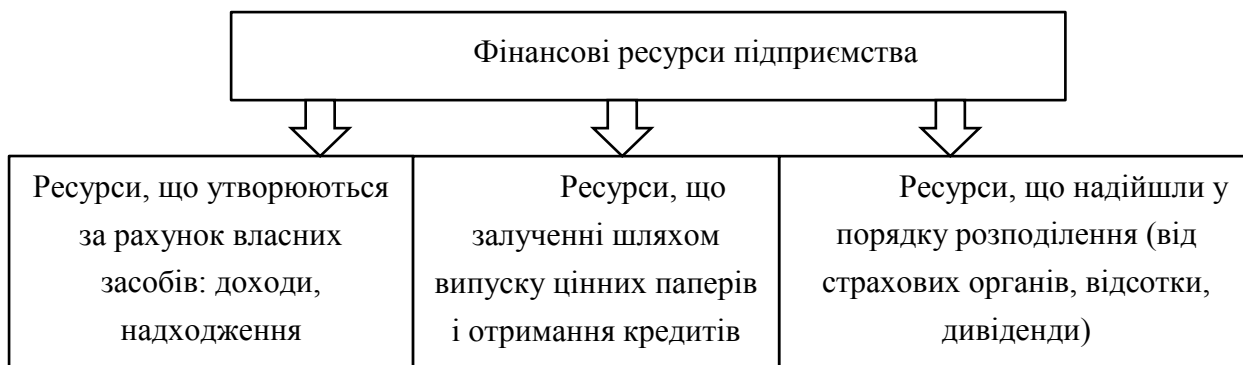

Рис. 2.3 Склад фінансових ресурсів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»

Стратегія підприємства умовно поділяється на внутрішню та зовнішню:

- стратегія росту (зовнішня): подальший розвиток дилерської сітки Renault і збільшення кількості автоцентрів і станцій технічного обслуговування;

– стратегія розвитку і закріплення (внутрішня): системна оптимізація усіх внутрішніх процесів і технологій, направлених на покращення якості обслуговування і збільшення кількості лояльних клієнтів.

Таблиця 2.4 – Основні показники діяльності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» – офіційного дилера АТ «Рено Україна»

Назва показника	2020	2021	2022	Відн. зміни 2021 до 2020	Відн. зміни 2022 до 2021
Об'єм реалізації	6 616 399	7 377 691	2822951	761292	-4554740
Собівартість	6 100 820	6 809 476	2 342533	708656	-4466943
Прибуток	515 579	568 215	480418	52636	-87797
Чистий прибуток	188 570	290 340	142325	101770	-148015
Середньооблікова чисельність	66	71	62	5	-9
Витрати на оплату праці	41 720	44640	39283	2920	-5357

За даними таблиця видно, що об'єм реалізації продукції зріс на 761292 грн у 2021 році у порівнянні з 2020 роком, однак у 2022 даний показник зменшився на 455470 грн у зв'язку із економічною ситуацією спричиненою повномасштабним вторгненням.

Собівартість реалізованої продукції відповідно зросла у 2021 році на 708656 грн і впала на 4466943 грн.

Прибутковість підприємства за даний період збереглась, незважаючи на скорочення продажів автомобілів. Прибуток у 2021 році мав тенденцію зростання (+52636 грн), а в 2022 році зменшився на 87797 грн.

Чистий прибуток у 2020 році був більшим на 101770 грн у порівнянні з 2021, а в 2022 – зменшився на 148015 грн.

Середньооблікова чисельність на підприємстві у 2021 році була більшою на 5 чоловік у порівнянні з 2022 роком і на 9 чоловік – 2022 року.

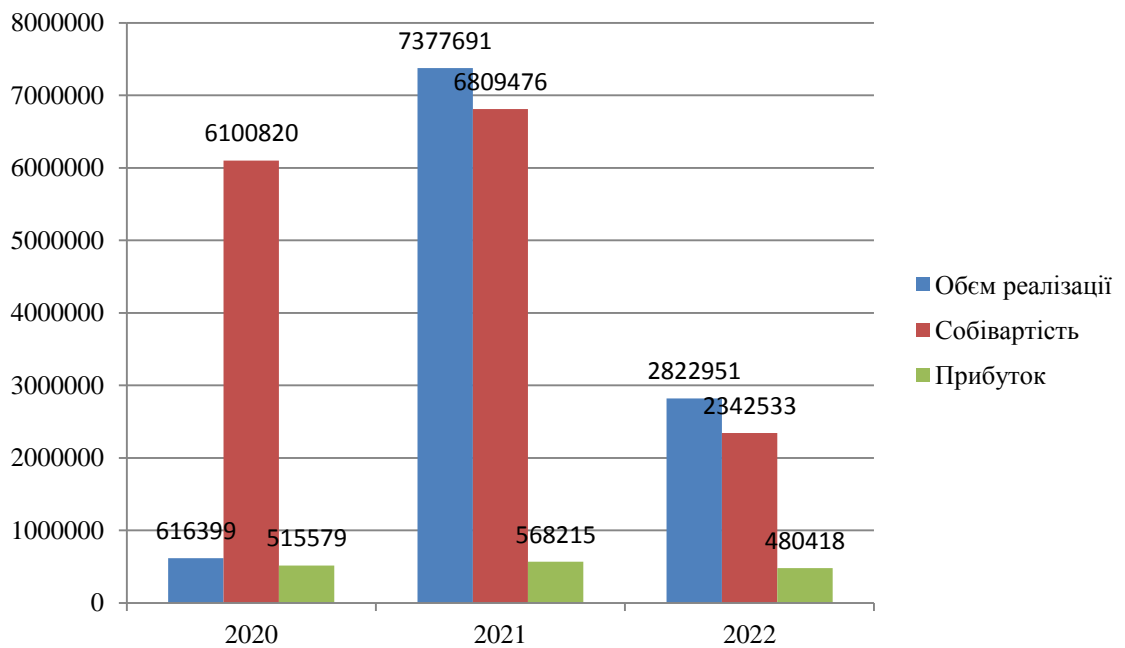

Рисунок 2.4 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»

Виходячи з цього, витрати на оплату праці найбільшими були у 2021 році, а найбільше зниження спостерігається у 2022 році, що теж пов'язано з міграцією, спричиненою військовими діями на території України.

Коефіцієнт фінансової автономії характеризує рівень незалежності підприємства від зовнішніх позик. Зазначимо, що чим є вищим значення даного показника, тим і більш незалежний і відповідно стійкий фінансовий стан підприємства. Даний показник наближений до нормативного значення протягом 2021-2022 років, та спостерігається незначне зменшення. Оскільки ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» провадить торговельну діяльність, у процесі якої необоротні активи перевищують оборотні, підприємству доцільно було б мати більше довгострокових засобів, тобто частка власного капіталу повинна бути трохи вищою й, відповідно, і коефіцієнт автономії також має бути вищим.

Коефіцієнт фінансової залежності збільшувався протягом 2020-2022 років. Так, показник відповідає нормативному значенню (0,46-0,55).

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансові стійкості ТОВ «ГД «Фаворит-Авто» у 2020-2022 роках

Показник	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+/-)	
		2020	2021	2022	2022 до 2020	2022 до 2021
1. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,85-0,9	0,24	0,51	0,47	0,23	-0,04
2. Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,23	0,46	0,45	0,22	-0,01
3. Коефіцієнт фінансової залежності	$\leq 0,5$	0,46	0,53	0,55	0,09	0,02
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	$> 0,5$	1,3	1,16	1,22	-0,08	0,06
5. Коефіцієнт фінансового левериджу	$< 0,25$	1,33	1,22	1,16	0,17	-0,06
6. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$> 0,1$	0,24	0,5	0,47	0,23	-0,03

Джерело: розроблено автором

Коефіцієнт фінансової стійкості показує, яка ж частина активу фінансується за рахунок стійких джерел, тобто частку тих джерел фінансування, які підприємство зможе використовувати протягом тривалого часу у своїй діяльності. Величина цього показника протягом аналізованого періоду зростає, що є позитивною тенденцією, однак є меншою за нормативне значення (0,51 – у 2022 році, 0,47 – у 2021 році).

Коефіцієнт фінансового левериджу визначає залежність суб'єкта господарювання від його довгострокових зобов'язань. У 2020-2022 роках значення даного коефіцієнта не відповідало нормативному значенню, що може говорити про підвищення фінансового ризику.

Показник маневрування власного капіталу показує частину власного капіталу підприємства, яка спрямована на фінансування його

поточної діяльності. Зростання даного показника у 2022 році з 1,16 до 1,22 говорить про підвищення маневреності, тобто збільшення стійкості підприємства у фінансовому плані.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами визначає, у якій мірі запаси та витрати фінансуються за рахунок власного оборотного капіталу. Даний показник має позитивну динаміку, що вказує на зменшення залежності підприємства від позикових джерел формування запасів і витрат підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

Показник рентабельності й власного капіталу характеризує віддачу інвестицій акціонерів із точки зору облікового прибутку. Даний показник визначається як ділення чистого прибутку на власний капітал. У 2020-2022 роках значення коефіцієнта дорівнювало 0,14; 0,17; 0,05 відповідно. У 2022 році діяльність підприємства була на межі збитковості, оскільки показник знизився до критичної межі. Даний чинник вказує про потребу підприємства негайно зайнятися пошуком нових інвесторів.

Не дивлячись на це, можна відмітити, що об'єм реалізації продукції з кожним роком збільшується, як і показник прибутку, що говорить про позитивну динаміку розвитку підприємства.

Для оцінки здатності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» гасити свої короткострокові позики розраховано показники ліквідності. Значення даних показників представлено у таблиці 2.6.

У 2022 році у порівнянні з 2021 спостерігається підвищення ліквідності у діяльності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто». Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2022 році зменшився на 0,66 у порівнянні з 2021 роком, однак перебуває у межах нормативного значення, що є позитивним, оскільки свідчить про достатні можливості підприємства щодо сплати своїх зобов'язань негайно.

Що стосується коефіцієнта абсолютної ліквідності, то він у 2020 році відповідає нормативу, але значення показника збільшилось у 2021-2022 роках. Це може вказувати на виникнення проблеми у діяльності підприємства та свідчити про не дуже неефективну стратегію щодо

управління фінансовими ресурсами на ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», виходячи із викликів сьогодення.

Таблиця 2.6 – Аналіз показників ліквідності ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» у 2020-2022 роках

Показник	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+/-)	
		2020	2021	2022	2022 до 2020	2022 до 2021
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1-3	1,22	1,88	1,81	0,59	-0,07
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5-1>	1,40	1,41	0,77	-0,63	-0,66
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1-0,2	0,32	1,21	1,31	0,99	0,1

Джерело: розраховано за даними [29]

Показник поточної ліквідності відповідає нормативному значенню, що є позитивним явищем і свідчить про те, що в разі непередбачених ситуацій, ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» матиме змогу погасити свої зобов'язання.

Зазначимо, що підвести остаточний висновок про фінансову стійкість підприємства за відносними показниками досить складно, оскільки загальна картина за фінансовими показниками є дещо неоднорідною. Більшість значень показників відповідають нормативним параметрам, однак за деякими показниками відмічається нестабільна ситуація.

Виходячи з цього, для більш точного аналізу фінансової стійкості підприємства доцільно застосувати бальну методику аналізу відносних показників фінансової стійкості. Згідно даної методики кожному досліджуваному коефіцієнту присвоюється відповідний бал, значення якого залежить від його наближення до нормативної межі.

Класифікацію бального методу представлено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Класифікація бальної (якісної) оцінки фінансової стійкості підприємства

Показник	Граничні межі показників для визначення класу фінансової стійкості					
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас	5 клас	
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальний фінансовий стан	Середній фінансовий стан	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	
1. Ка – коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,5 та більше	0,4 та більше	0,3	0,2	0,1	менше 0,1
	20 балів	16 балів	12 балів	8 балів	4 бали	0 балів
2. Кп – коефіцієнт поточної ліквідності	2 та більше	1, 9-1,7	1,6-1,4	1,3-1,1	0,4	менше 0,1
	16,5 балів	15-12 балів	10,5- 7,5 балів	6,6-1,8 балів	1 бал	0 балів
3. Кш – коефіцієнт швидкої ліквідності	1,5 та більше	1,4	1,3	1,2-1,1	1	менше 1
	18 балів	15 балів	12 балів	9-6 балів	3 бали	0 балів
4. Кавт – коефіцієнт автономії	0,6 і більше	0,59-0,54	0,53-0,47	0,43-0,41	0,4	менше 0,4
	17 балів	16,2-12,2 балів	11,4-7,4 бали	6,6-1,8 балів	1 бал	0 балів
5. Кзвок – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,5 і більше	0, 4	0,3	0,2	0,1	менше 0,1
	15 балів	12 балів	9 балів	6 балів	3 бали	0 балів
6. Кфн – Коефіцієнт фінансової незалежності	1 і більше	0,9	0,8	0,7-0,6	0,5	менше 0,5
	13,5 балів	11 балів	8,5 балів	6-3,5 балів	1 бал	0 балів
Підсумкове значення класу	100	85,2 -66	63,4-56,5	41,6-28,3	14	-

Кожній групі показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства присвоюється певне бальне значення, яке визначається за допомогою групи експертів. Тобто кожен показник, що бере участь у формуванні фінансової стійкості, відповідає певному балу.

Диференціювання груп показників фінансової стійкості підприємства ми визначили у діапазоні «дуже низька – дуже висока». Для отримання кількісної оцінки з лінгвістичних характеристик було обрано шкалу від 0 до 20.

Для розрахунку бальної оцінки відповідних груп оціночних показників фінансової стійкості пропонується формула:

$$B_i = \frac{e_i}{\sum_{i=1}^m e_i}, \quad (2.1)$$

де B_i – середнє бальне значення за кожним показником, формула розрахунку якого наступна:

$$B_i = \frac{\sum_{i=1}^n e_{ij}}{n} \quad (2.2)$$

де n – кількість залучених експертів;

b_{ij} – сума балів за кожним показником.

При цьому ж сума коефіцієнтів оціночних груп дорівнює 20:

$$\sum_{i=1}^n B_i = 20, \quad (2.3)$$

У даному дослідженні при розрахунку інтервалу критичного значення показників фінансової стійкості й вагів балів визначених груп у якості експертів виступили 10 досвідчених спеціалістів, які задіяні у сфері торгівлі

автомобілями і відносяться до управлінської ланки. Середній стаж роботи респондентів по спеціальності складає $15,5 \pm 2,1$.

Для визначення узгодженості щодо думок залучених експертів застосовувався методичний підхід з розрахунку коефіцієнта конкордації. Даний показник характеризує вірогідність наданих експертних оцінок (Додаток А).

Зазначимо, що коефіцієнт конкордації змінюється від 0 до 1 $V \in [0,1]$, при цьому його рівність одиниці відповідає, що усі респонденти надали однакі оцінки з відповідної ознаки, а рівність нулю тверджує, що зв'язку між бальними оцінками, отриманими від різних експертів, не існує, при значенні $W > 0,5$ – висновки експертів можна вважати добре узгоджуваними [18]. Коефіцієнт конкордації визначається за формулою:

$$V = \frac{\sigma_f^2}{\sigma_{max}^2} = \frac{\sum_{i=1}^m \{a_i - 0,5n \times (m+1)\}^2}{\frac{1}{12} n^2 \times m \times (m^2 - 1)} \quad (2.4)$$

де σ_f^2 – фактична дисперсія підсумкових оцінок балів, які надані експертами;

σ_{max}^2 – максимальна фактична дисперсія підсумкових оцінок балів за умови, що думки респондентів повністю співпадають;

a_i – сумарна (загальна) оцінка, що отримана i -м об'єктом оцінки;

m – кількість оціночних об'єктів, що передбачає дослідження;

n – кількість експертів (респондентів), які беруть участь у процесі здійснення оцінювання.

Результат розрахунку коефіцієнта конкордації свідчить про високий рівень вірогідності експертних оцінок ($W=0,6$).

Оцінка показників фінансової стійкості ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за бальним методом представлена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Оцінка показників фінансової стійкості ТОВ «ГД «Фаворит-Авто» за бальним методом

Показник	2020		2021		2022	
	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал
1. Ка – коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,32	12	1,21	20	1,31	20
2. Кп – коефіцієнт поточної ліквідності	1,22	6,6	1,88	12	1,81	12
3. Кш – коефіцієнт швидкої ліквідності	1,40	15	1,41	15	0,77	0
4. Кавт – коефіцієнт автономії	0,23	0	0,46	7,4	0,45	7,4
5. Кзвок – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,24	6	0,5	15	0,47	15
6. Кфн – Коефіцієнт фінансової незалежності	0,46	1	0,53	1	0,55	3,5
Усього		40,6		70,4		57,9
Клас ФС		4 клас		2 клас		3 клас

Проаналізувавши відносні показники фінансової стійкості ТОВ «ГД «Фаворит-Авто» за бальним методом, можна стверджувати про середній

фінансовий стан підприємства на протязі аналізованого періоду. У 2021-2022 роках підприємство відносилось до 3-2 класу, тобто воно перебуває у нормальному становищі, його фінансова стійкість підвищилась у порівнянні з 2020 роком (4клас).

Заходи підвищення фінансової стійкості підприємства включають збільшення частки власного капіталу і зменшення залученого. На досягнення високої фінансової стійкості великий вплив має ефективне управління активами підприємства. У зв'язку з цим ми пропонуємо зупинитися саме на тих методах, що засновані на управлінні активами [7].

Для досягнення покращення показників фінансової стійкості на підприємстві можна шляхом збільшення частки власного капіталу, а саме в результаті отримання прибутку чи фінансової допомоги або шляхом здійснення переоцінки основних засобів або емісії цінних паперів.

Найбільш поширеним механізмом збільшення власного капіталу, а відповідно, і підвищення фінансової стійкості підприємства є отримання прибутку. Прибуток підприємства розраховується як різниця між виручкою від реалізації продукції та витратами на її виробництво. Тобто щоб збільшити виручку, необхідно знизити витрати.

Збільшити виручку часто неможливо через обмеження виробничих ресурсів.

Шляхів зниження витрат є більше, ніж шляхів збільшення виручки. Але часто заходи для зниження витрат потребують додаткових грошових засобів, котрі не завжди є у наявності підприємства.

Зменшити витрати можна наступними способами: знизити трудомісткість, матеріалоємність і енергоємність продукції, що виготовляється, а також вдосконалити структуру управління. Найдешевшим джерелом зниження витрат є зменшення амортизаційних відрахувань. Якщо знизити амортизаційні нарахування, то збільшиться балансова вартість активів і, відповідно, прибуток компанії.

Також прибуток можна отримати за рахунок продажу непотрібних основних засобів і матеріалів, цінних паперів.

Усі вищепераховані заходи по збільшенню прибутку компанії відносяться до виробничих заходів.

Отримання фінансової допомоги – це найшвидший та найнадійніший спосіб збільшення власного капіталу, тому що в цьому випадку відбувається його збільшення без відповідного збільшення частки зобов'язань. Фінансова допомога підприємству може бути надана органами державної, обласної чи місцевої влади, а також власниками підприємства і його кредиторами, шляхом фінансування його поточних і капітальних витрат.

Компанія не частіше одного разу на рік може здійснювати переоцінку основних засобів. Результатом дооцінки об'єктів основних засобів є збільшення додаткового капіталу, який є частиною власних засобів підприємства. Якщо підвищується вартість майна підприємства, то підвищується його фінансова стійкість.

Емісія акцій – це встановлена на законодавчому рівні сукупність дій емітента, спрямована на розміщення нових акцій. Емісія акцій здійснюється з метою швидкого залучення засобів і безпосередньо впливає на збільшення статутного капіталу. Розміщення нових акцій серед акціонерів – це єдиний вихід підприємства із кризи, а також один із шляхів підвищення його фінансової стійкості.

3 Напрямки удосконалення управління фінансовою стійкістю ПАТ «Фаворит-Авто»

На фінансову стійкість ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» також впливає сукупність внутрішніх та зовнішніх факторів.

Для того, щоб оцінити оточення підприємства у галузі, необхідно провести аналіз близького оточення підприємства, SWOT – аналіз (таблиця 3.1).

На основі SWOT – аналізу автосалону ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» Renault

можна виділити наступні важливі проблеми:

- нестача фінансових ресурсів;
- висока вартість матеріалів і ресурсів;
- плинність кадрів і їх низький рівень підготовки.

Аналіз факторів зовнішнього середовища можна прослідкувати у таблиці 3.1.

Виходячи з PEST – аналізу, можна зробити приблизний прогноз становища підприємства у галузі. У найближчий період попит на автомобілі буде рости, оскільки вони відповідають високій якості та прийнятній ціні, що дозволяє саме середньому класу населення купити автомобіль даної марки. Також на динаміку цін впливає і те, що певні моделі марки Renault виготовляють в Україні, що знижує витрати на сировину, матеріали тощо.

Виходячи з проведеного аналізу, основними заходами, по оптимізації діяльності повинні бути наступні:

– Забезпечити рівновагу між припливом та відтоком грошових коштів. Такий метод допоможе забезпечити необхідну збалансованість між позитивними і негативними грошовим потоком, оскільки на результати діяльності підприємства негативно впливає і дефіцити, і надлишок грошового потоку.

Збільшити об'єм грошового потоку можна за допомогою способів: залучення фінансових довгострокових кредитів; продажі або здачі в оренду невикористаних потужностей; залучення інвесторів для збільшення об'єму власного капіталу.

Таблиця 3.1 – SWOT – аналіз діяльності ТОВ «ГД «Фаворит-Авто»

Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<p>Сфера торгівлі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ріст кількості покупців із середнім доходом 2. Наявність неохоплених перспективних ринків 3. Наявність постачальників сучасного торгового обладнання 4. Використання сучасних комп'ютерних технологій 5. Зниження витрат за рахунок використання ефекту масштабності 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підвищення вимог покупців до якості товару і рівня обслуговування 2. Підвищення вимог до екологічної чистоти товарів (стандарт Євро 5) 3. Ріст уваги покупців до поширених недорогих брендів 4. Використання єдиних стандартів обслуговування покупців 5. Висока вартість ресурсів
Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Диференційована торгівля: продаж автомобілів, продаж запчастин, продаж додаткового обладнання, після продажне обслуговування автомобілів, трейд-ін, продаж страхових, кредитних та лізингових продуктів 2. Надійні оптові компанії-постачальники товарів 3. Впізнаваність бренду 4. Високий рівень кваліфікації керівного складу компанії 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестача фінансових ресурсів 2. Застаріле обладнання 3. Нерівномірний рівень підготовки кадрів 4. Підвищення собівартості окремих видів продукції у порівнянні з основними конкурентами 5. Плинність кадрів

Джерело: складено автором на основі аналізу [22]

Знизити об'єм негативного грошового потоку можна наступними способами: відмова від інвестування; зменшення постійних витрат підприємства.

Вирівнювання грошових потоків допомагає згладити їх об'єм у визначений період часу. Даний метод допомагає усунути циклічні відмінності у формуванні грошових потоків.

Підвищити об'єм чистого грошового потоку можна за допомогою наступних заходів: зниження витрат; продаж невикористаних видів основних нематеріальних активів і основних засобів.

Управління дебіторською заборгованістю. Основні напрямки управління дебіторською та кредиторською заборгованістю: постійний контроль за фінансовою стійкістю підприємства; реальна оцінка фінансового стану; забезпечення рівноваги між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» у 2022 році має наступний показник дебіторської заборгованості 256890 тис грн, а кредиторської заборгованості – 343647 тис грн.

Таблиця 3.2– Джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»

Внутрішні джерела	Зовнішні джерела
Прибуток	Стійкі пасиви (кредиторська заборгованість)
Засоби власників (засновників)	Емісія та розміщення акцій
Резервні фонди	Додаткові внески в статутний капітал
	Інші зовнішні джерела

Джерело: складено автором

Підприємству необхідно зменшити видачу довгострокових та короткострокових позик. Для зниження кредиторської заборгованості

підприємству необхідно своєчасно погасити свої зобов'язання і тимчасово використовувати власні грошові кошти для інвестування діяльності.

Щоб забезпечити ефективність від операційної діяльності і запобігти ризиковим ситуаціям, необхідно постійно здійснювати моніторинг формування кожного показника і своєчасно виявляти можливі відхилення.

Таблиця 3.3 – PEST – аналіз ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»

Політика	Економіка
<ol style="list-style-type: none"> Відсутність змін у законодавстві, що стосуються підприємств даної галузі. Відсутність державного регулювання галузці. Стабільність законодавства у даній сфері. 	<ol style="list-style-type: none"> Інфляція регулюється державою і знаходиться на допустимому рівні. Ставка рефінансування знаходиться на стабільному рівні. Ціни на енергоресурси поступово зростають, що впливає не дуже добре на галузь. Темпи росту безробіття збільшуються.
Соціум	Технологія
<ol style="list-style-type: none"> Демографічна ситуація в Україні погіршується, що впливає на автомобільний попит. Статистика показала, що на кожну середньостатистичну сім'ю припадає по одному автомобілю. Попит на автомобілі Renault підвищується, оскільки вони відповідають високим технологіям і доступним цінам. 	<ol style="list-style-type: none"> З'являються нові удосконалені продукти та технології. У 2023 році поповниться автомобільний ряд компанії, вийшов новий автомобіль бізнес-класу Renault Duster. У галузі активно використовуються нові технології і послуги сервісних центрів.

Джерело: Складено автором

Доцільно відзначити, що найбільш ефективним можна назвати такий метод управління фінансовою стійкістю, коли грошові засоби синхронно поступають і оплачуються підприємством, а їх залишок рівний нулю.

Однак такого стану не можливо досягти. Тому для підвищення рентабельності активів підприємство повинно знижувати ліквідність грошових коштів в обмежених мірах.

Джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні засоби центру, залучені ресурси, продаж власних акцій на фінансовому ринку, страхові відшкодування.

Разом із вищепереліченим джерелами доцільно виділити ще й такі: виручка від реалізації майна, що вибуло, мобілізація внутрішніх ресурсів тощо.

Фінансові ресурси, які формуються із різних джерел, дають компанії можливість вчасно інвестувати ресурси у розробку та реалізацію нових проектів, розширення підприємства, забезпечення купівлі нового обладнання, впровадження нових видів діяльності тощо.

Вагомим джерелом формування фінансових ресурсів для нових вкладень є нерозподілений прибуток. Реінвестування прибутку є найбільш прийнятним і дешевим методом фінансування комерційного підприємства.

Розглянемо основні джерела формування фінансових ресурсів ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за 2022-2023 роки (таблиця 3.2).

З метою оздоровлення фінансового стану підприємства пропонуємо цілий ряд заходів, що стосуються майнового стану підприємства, зобов'язаннями та фінансовими результатами.

ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» запропоновані напрямки реструктуризації фінансової стратегії, як довгострокового так і короткострокового характеру, а це у свою чергу суттєво впливає на формування фінансової політики, яка передусім направлена на фінансову стабільність, конкурентоздатність і підприємницьку привабливість організації (рисунок 3.1).

Таким чином, напрямками щодо удосконалення управління ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» є: контролювати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Рисунок 3.1 – Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Напрямки удосконалення управління фінансовою стійкістю ТОВ «Фаворит-Авто» запропоновані наступні:

- управління активами: дебіторська заборгованість і позикові кошти; управління матеріальними запасами; забезпечення ліквідності; управління необоротними активами, лізинг; інвестиційна політика;
- управління капіталом: визначення загальної потреби у капіталі; нарощення власного капіталу; пришвидшення оборотності капіталу; підвищення дохідності капіталу;
- управління грошовими потоками: оцінка грошових потоків за видами діяльності підприємства; прискорення оборотності грошових коштів; синхронізація вхідних і вихідних потоків по об'єму та часу;
- управління витратами та продажами: зниження собівартості продукції оптимізація витрат по продажу автомобілів; забезпечення достатності фінансових ресурсів для реалізації послуг;
- управління фінансовими ризиками: визначення складу фінансових ризиків; оцінка рівня і вартості фінансового ризику; страхування фінансових ризиків; прогнозування фінансових ризиків.

Значне перевищення кредиторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування:

- по можливості орієнтуватися на кількість замовників з метою зменшення ризику несплати монопольним замовникам;
- контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями;
- своєчасно виявляти недопустимі види кредиторської та дебіторської заборгованості, до яких відноситься прострочена заборгованість постачальникам, у бюджет та інші; товари відправлені і неоплачені в строк;
- потрібно направляти додаткові грошові засоби на розробку інновацій і розширення продажів для завоювання нових сегментів ринку;

Рисунок – 3.2 Алгоритм управління фінансовою стійкістю
ТОВ «ТД «Фаворит-Авто»

– необхідно зменшити період оборотності дебіторської заборгованості, тобто більш ефективно її використання за рахунок її мобілізації;

– слід підвищити конкурентоздатність компанії за рахунок збільшення темпів реалізації продукції і частки на ринку для боротьби з зростаючим тиском конкурентів і залучення додаткових інвестицій;

Для покращення господарської діяльності потрібно приділяти особливу увагу науково-технічному прогресу, тобто проводити модернізацію і технічне переозброєння виробничого обладнання.

Висновки

В умовах нестабільної економіки, спричиненої повномасштабним вторгненням, кожний суб'єкт господарювання шукає оптимальні шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Саме тому оцінка фінансової стійкості є однією з ключових аспектів в діяльності підприємств, яка дає змогу отримати інформацію про фінансові можливості підприємства на перспективу. Фінансова стійкість виступає обов'язковою умовою ефективної життєдіяльності підприємства та сприяє забезпеченню високого рівня конкурентоспроможності.

На сьогодні існує велика кількість підходів щодо сутності поняття «фінансова стійкість підприємства», що зумовило необхідність провести глибше дослідження сутності даного поняття та сформулювати його комплексне визначення.

Так, у результаті дослідження теоретичних основ поняття «фінансова стійкість підприємства» ми запропонували авторське визначення даного поняття. Таким чином, враховуючи вищевикладені підходи, під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти такий стан джерел фінансових ресурсів підприємства, їх якісний розподіл і використання, який сприяє ефективному розвитку суб'єкта господарювання на підставі зростання його прибутку та капіталу, при умові збереження платоспроможності й кредитоспроможності в умовах можливого рівня фінансового ризику.

Визначено, що класифікація видів фінансової стійкості підприємств структурується за причинами виникнення (внутрішні і зовнішні, закономірні і випадкові), по характеру проявлення (абсолютна нормальна стійкість, нестійке і кризовий фінансовий стан підприємства), за наслідками відображення (стабілізація і погіршення фінансового стану), за масштабом виникнення (локальна та системна стійкість), за ступенем управління (та, що піддається впливу, частково керується та некерована стійкість).

Доведено, що класифікація факторів фінансової стійкості базується, з одного боку, на розподілі зовнішніх факторів на макро- і мезоекономічні, а внутрішні – на стратегічні і тактичні, а з іншої – на диференціації внутрішніх факторів фінансової стійкості на прямі (структура активів і пасивів підприємства, об'єм) і непрямі (прибуток, структура витрат, залежність від зовнішніх інвесторів, об'єм дебіторської і кредиторської заборгованості).

На підставі дослідження різних наукових точок зору щодо сутності поняття «управління фінансовою стійкістю підприємства», дало нам можливість сформулювати наступне його визначення – це сукупність розроблених стратегічних та оперативних управлінських рішень у питаннях формування і розподілу фінансових ресурсів підприємства з метою досягнення ним необхідного стану фінансової стійкості, його автономії та фінансової незалежності.

Визначено, що метою управління фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання є досягнення оптимальної структури і обсягу капіталу, за яких у підприємства буде досягнутий достатній стан ліквідності і платоспроможності, забезпечиться максимізація прибутковості у діяльності в умовах можливого фінансового ризику, що у свою чергу, матиме позитивний вплив на стабільність його функціонування та підвищення ринкової вартості.

Запропоновані нами етапи процесу управління фінансовою стійкістю підприємства є сукупним комплексом функцій фінансового управління, які впорядковані у логічну послідовність їх виконання. Визначений алгоритм дій дасть можливість своєчасно виявляти проблемні місця (фінансові аспекти) та розробляти ефективні шляхи щодо їх усунення й підвищення рівня фінансовою стійкості суб'єкта підприємництва.

Ми зазначили, що важливою складовою в процесі здійснення управління фінансовою стійкістю підприємства є аналіз фінансової стійкості, який дає можливість здійснити оцінку здатності підприємства адаптуватися

до зовнішніх умов і визначити ступінь його незалежності від зовнішнього фінансового забезпечення.

Так, здійснивши оцінку фінансової стійкості підприємств України за 2020–2022 роки, ми визначили, що на зараз однією з основних причини низької економічної активності торгівельних підприємств виступають проблеми з логістикою і втрати ринків збуту. Внутрішній ж попит суттєво знизився і залишатиметься заниженим через падіння реальних доходів населення. Російське блокування морської інфраструктури України і досить обмежена пропускна можливість залізничного транспорту спричинили логістичний колапс та порушили виробничі ланцюги. Логістичні ризики змушують українських експортерів знижувати обсяги товарів і їх продажів. Налагодження логістики стримується також і дефіцитом палива й ростом його вартості. Високі ціни на газ, нафту і нафтопродукти впливають на усі галузі української і світової економіки.

Автомобільний ринок України зазнав значного провалу у продажах у березні 2022 року. За весняні та літні місяці 2022 року були викуплені майже усі автомобілі, які були ввезені до початку повномасштабної війни в Україні, проте нових поставок автомобілів не було: через побоювання виробників автомобілів та через проблеми з логістикою.

На початку 2022 року продажі легкових автомобілів в Україні знизились у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року на 17% в кількісному виразі і на 13% у грошовому виразі. На протязі цього періоду ринок демонстрував протилежну динаміку – помірне зниження продажів у першому кварталі 2022 року і наступне прискорення зниження продажів у другому кварталі. На фоні зниження продажів недорогих автомобілів підтримку ринку продовжують давати традиційно популярні в Україні позашляховики і дорогі бренди (Toyota, BMW, Land Rover та інші)

ТОВ «ТД «Фаворит-Авто», суб'єкт нашого дослідження, є юридичною особою відповідно до чинного законодавства України. Основним видом діяльності підприємства є КВЕД 45.11 – Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами та інші: КВЕД 45.20 – «Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів»; КВЕД 45.31 – «Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів»; КВЕД 45.32 – «Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів».

Результати аналізу джерел формування капіталу ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» свідчать про наявність переважно позитивних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу.

Провівши аналіз результатів діяльності ТОВ «Фаворит-Авто» можна стверджувати, що прибутковість підприємства за даний період збереглась, незважаючи на скорочення продажів автомобілів. Прибуток у 2021 році мав тенденцію зростання (+52636 грн), а в 2022 році зменшився на 87797 грн. Чистий прибуток у 2020 році був більшим на 101770 грн у порівнянні з 2021, а в 2022 – зменшився на 148015 грн.

Коефіцієнт фінансової стійкості протягом аналізованого періоду зростає, що є позитивною тенденцією, однак є меншою за нормативне значення (0,51 – у 2022 році, 0,47 – у 2021 році). Коефіцієнт фінансового левериджу не відповідав нормативному значенню, що може говорити про підвищення фінансового ризику. Показник маневрування власного характеризується зростанням у 2022 році з 1,16 до 1,22, що говорить про підвищення маневреності, тобто збільшення стійкості підприємства у фінансовому плані. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами має позитивну динаміку, що вказує на зменшення залежності підприємства від позикових джерел формування запасів і витрат підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

У 2022 році діяльність підприємства була на межі збитковості, оскільки показник рентабельності власного капіталу знизився до критичної

межі. Даний чинник вказує про потребу підприємства негайно зайнятися пошуком нових інвесторів. Не дивлячись на це, можна відмітити, що об'єм реалізації продукції з кожним роком збільшується, як і показник прибутку, що говорить про позитивну динаміку розвитку підприємства.

Проаналізувавши відносні показники фінансової стійкості ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» за бальним методом, ми відзначили, що підприємство має середній рівень фінансової стійкості. Виходячи з цього, ми запропонували алгоритм управління фінансовою стійкістю, що дозволить керівництву забезпечити оптимальний рівень фінансової стійкості, виходячи із раціонального управління капіталом, грошовими потоками і фінансовими ризиками, з врахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

Виходячи з проведеного аналізу, основними заходами, по оптимізації діяльності повинні бути наступні. Забезпечити рівновагу між припливом та відтоком грошових коштів. Такий метод допоможе забезпечити необхідну збалансованість між позитивними і негативними грошовим потоком, оскільки на результати діяльності підприємства негативно впливає і дефіцити, і надлишок грошового потоку. Збільшити об'єм грошового потоку можна за допомогою способів: залучення фінансових довгострокових кредитів; продажі або здачі в оренду невикористаних потужностей; залучення інвесторів для збільшення об'єму власного капіталу.

Знизити об'єм негативного грошового потоку можна наступними способами: відмова від інвестування; зменшення постійних витрат підприємства. Вирівнювання грошових потоків допомагає згладити їх об'єм у визначений період часу. Даний метод допомагає усунути циклічні відмінності у формуванні грошових потоків.

Підвищити об'єм чистого грошового потоку можна за допомогою наступних заходів: зниження витрат; продаж невикористаних видів основних нематеріальних активів і основних засобів. Управління дебіторською заборгованістю. Основні напрямки управління дебіторською та

кредиторською заборгованістю: постійний контроль за фінансовою стійкістю підприємства; реальна оцінка фінансового стану; забезпечення рівноваги між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Запропоновані нами заходи щодо підвищення фінансової стійкості ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» дозволять оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, фінансової політики і запобігти банкрутству.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Н. В. Управління стійким розвитком промислових підприємств / Н. В. Алексєєнко // Економіка і організація управління. – 2009. – Вип. 2 (6). – С. 50–60.
2. Анохін С. П. Методика моделювання економічної стійкості промислових підприємств в сучасних умовах / С. П. Анохін // Економіка і організація управління. – 2010. – Вип. 3 (8). – С. 40–50.
3. Ареф'єва О. В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городянська // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 8. – С. 83–90.
4. Базилевич В. Д. Страхування: підручник. / В. Д. Базилевич. – К.:Знання, 2008. – 1019 с.
5. Безугла Т. В. «Економічна стійкість» та «фінансова стійкість» / Т. В. Безугла // Молодий вчений. – 2014. – № 3. – С. 33.
6. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту : підручник / І. О. Бланк. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 476 с.
7. Боримська К. П. Удосконалення підходів до аналізу оптимальності структури власного капіталу акціонерних товариств / К. П. Боримська, Р. В. Варічева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuu.gov.ua>.
8. Бочкарьова Т. О. Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня / Т. О. Бочкарьова, Р. О. Кулинич, Н. Г. Пігуль // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С. 188-193.
9. Бугай В. З. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В. З. Бугай, В. М. Омельченко // Держава та регіони. – 2008. – № 1. – С. 34–39.
10. Бугас Н. В. Аналіз та оцінка ділової активності підприємства / Бугас Н. В., Костюк Г. В. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – №2. – С. 86-89.

11. Бурда А. І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства / А. І. Бурда // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19 (2). – С. 141–153.
12. Василенко А. В. Менеджмент стійкого розвитку підприємств: монографія / А. В. Василенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2015. – 648 с.
13. Вовчак О. Д. Страхування: навчальний посібник. / О. Д. Вовчак. – Львів: Новий світ, 2006. – 480 с.
14. Вовчак О. Д. Страхова справа: підручник. / О. Д. Вовчак. – Київ: Знання, 2011. – 391 с.
15. Гапак Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. - Серія «Економіка». – 2016. – Вип. 1 (42). – С. 191-196.
16. Гогой І. Д. Аналіз і оцінка фінансового стану підприємства / І. Д. Гогой [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
17. Голеско І. О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства / І. О. Голеско // Економіка транспортного комплексу. – 2017. – № 30. – С. 49-57.
18. Грабовецький Б. Є. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц, Л. С. Стригуль // Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» / Миколаївський національний університет ім. О. Сухомлинського. – Миколаїв. – 2016. – Вип. 10. – С. 516-520.
19. Другова О. С. Теоретичні аспекти формування фінансової стійкості підприємства / О. С. Другова, В. А. Фень // Причорноморські економічні студії. – 2018. – № 34. – С. 138–142.

20. Іванов В. Л. Забезпечення організаційно-економічної стійкості промислового підприємства / В. Л. Іванов, В. А. Малов // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2010. – № 22. – С. 32–39.
21. Козлова О. С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. / О. С. Козлова // Молодий вчений. – 2017. – №10. – С. 914–918.
22. Козюк В. В. Монетарні засади глобальної фінансової стабільності: монографія / В. В. Козюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 728 с.
23. Крейнина М. Н. Аналіз фінансового стану і інвестиційної привабливості акціонерних товариств в промисловості, будівництві і торгівлі / М. Н. Крейнина. – Ж. : Рута, 2010. – 256 с.
24. Медведенко В. А. Стійкий розвиток суспільства: моделі, стратегія : монографія / В. А. Медведенко. – К. : Академія. 2009. – 267 с.
25. Мельник Т. Ю. Теоретико-методичні основи оцінювання майнового стану підприємств / Т. Ю. Мельник, С. В. Свірко // Економіка, управління та адміністрування. – 2021. – № 1. – С. 8–16.
26. Мошенський С. З. Економічний аналіз : підручник / С. З. Мошенський, О. В. Олійник; 2-вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2007. – 704 с.
27. Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 9. – С. 92.
28. Оспіщев В. І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств / В. І. Оспіщев, І. В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2009. – Вип. 2. – С. 218–223.
29. Офіційний сайт ТОВ «ТД «Фаворит-Авто» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.favorit-avto.com.ua/>.
30. Про страхування [Електронний ресурс]: закон України № 86/96 ред. від 07.03.1996 р. – [Режим доступу]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

31. Пшик Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву / Б. І. Пшик // Вісник НТУ. Серія «Економіка і фінанси». – 2015. – № 138. – С. 91–96.
32. Романишин М. І. Економічна стабільність підприємства: сутність та її складові / Н. О. Шпак, М. І. Романишин // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2019. – Вип. 19. – С. 248–253.
33. Салига К. С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства / К. С. Салига // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. – 2013. – № 3. – С. 215.
34. Сімах Ю. А. Визначення поняття конкурентної стійкості підприємства / Ю. А. Сімах // Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія «Економічні науки». – 2007. – Т. 10. – № 1. – С. 12–16.
35. Статистика підприємств. Альбом форм статистичної звітності. Офіційний веб-портал Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
36. Стригаль Л. С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Л. С. Стригаль // Електронне наукове фахове «Глобальні та національні проблеми економіки». – 2016. – Вип. 10. – С. 516-520.
37. Терен Г. М. Система показників аналізу ліквідності підприємства / Г. М. Терен // Економічна наука. – 2016. – №8. – С. 36-41.
38. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2013. – 554 с.
39. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова; 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 483 с.
40. Філімоненко О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненко; 2-е вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 295 с.
41. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2012. – 359 с.

42. Цупренко К. Л. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. Л. Цупренко. – К. : КПЕУ, 2019 – 323 с.

43. Юрій С. І. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – Київ : Знання, 2013. – 687 с.

44. Global Innovation Index. Boston Consulting Group. URL: http://wpedia.goo.ne.jp/enwiki/Global_Innovation_Index_%28Boston_Consulting_Group%29.

45. The Global Competitiveness Report 2022. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2022-44.pdf.

Додатки